

Primorski dnevnik, Trst

- Urad se bo zavzemal tudi za kvalitetnejšo rabo slovenskega jezika: Dežela – pojasnilo pristojnega odborništva. Primorski dnevnik, št. 197, 25.8.2017, str.9
- Milan Pahor. V svojem bogatem življenju se je ukvarjal tudi z vprašanjem manjšin : Anton Vratuša (1915-2017). Primorski dnevnik, št. 197 (25. avg. 2017), str. 10
- Boris Pahor "Sovražnikom sem odpustil, njihovim teorijam pa ne" : naš pogovor - pisatelj Boris Pahor bo jutri slavil 104. rojstvi dan / Poljanka Dolhar. Primorski dnevnik, št. 197 (25. avg. 2017), str. 11
- Ivan Žerjal. Skupaj bomo bolje kljubovali izzivom : Opčine, Doberdob - Adriano Kovačič in Robert Devetta : predsednik združenih bank vabita na združitev občna zbora naslovom. Primorski dnevnik, št. 199 (27. avg. 2017), str. 1, 3
- Alenka Andrejašič. Jezik ni dovolj, pomembna je narodna zavest: jubilej – v Izoli in Trstu počastili 104. Rojstni dan pisatelja Borisa Pahorja. Primorski dnevnik, št. 199 (27. avg. 2017), str. 2
- Marjan Kemperle. V "jusarskem skladu" skoraj pol milijona evrov : Trst - odredba o obrestih v obdobju 2011/2016. Primorski dnevnik, št. 199 (27. avg. 2017), str. 4
- Španska država do katalonščine ni nevtralna, ampak dosledno krči pravico do rabe jezika (2): poročilo organizacije Plataforma per la Llengua za leto 2016. Primorski dnevnik, št. 199 (27. avg. 2017), str. 11
- (ar) Čas človečnosti: 73. Obletnica – prenos ranjencev s Primorske na Notranjsko. Primorski dnevnik, št. 199 (27. avg. 2017), str. 17
- Ivan Žerjal. Vračanje k vprašanju identitete. Letos prvič poglobljeno o Porabju : Trst - v prostorih DSI predstavili že 52. študijske dneve Draga 2017. Primorski dnevnik, št. 200 (29. avg. 2017), str. 5
- Katja Munih. Ziberna obljubil 5 tisočakov za kulturno-informacijsko točko: Nova Gorica, Gorica – čezmejno delovanje novogoriškega Kulturnega doma. Primorski dnevnik, št. 201 (30. avg. 2017), str. 11
- Kritično o glasbenem šolstvu: Dežela – Stefano Ukmar pisal odborniku Torrentiju. Primorski dnevnik, št. 201 (30. avg. 2017), str. 12
- »Ci vediamo ... v knjižnici!«: staro mesto – jutri prvi preddogodek Slofesta v režiji NŠK. Na trgu Hortis pogovor z Marto Verginella in Paolom Rumizem. Primorski dnevnik, št. 202 (31. avg. 2017), str. 5
- Za uvod predavanje o narodni identiteti in film o Pahorju: Opčine – jutri začetek 52. Drage. Primorski dnevnik, št. 202 (31. avg. 2017), str. 5

Primorske novice, Koper

- Andraž Gombač. Življenje se začne vsak dan: Boris Pahor je na predvečer 104. rojstnega dne v Izoli govoril o negovanju narodne zavesti in slovensko-italijanskega prijateljstva. Primorske novice, št. 198, 28.8.2017, str. 9
- Marica Uršič Zupan. V kraških šolah vse več tujcev brez znanja slovenščine: šolarje v Vremah bo pričakala energetska obnovljena šola, v Sežani pa šolski vrt – v obeh šolah precej novih učencev iz tujih držav. Primorske novice, št. 201, 31.8.2017, str. 5

Delo, Ljubljana

- **Pogoji za odhod Cerarja v Zagreb še niso izpolnjeni. Zoran Potič, Majda Vukelić. Delo, 25.08.2017, str. 3**

Po arbitraži. Cerar želi na dnevnem redu le implementacijo arbitražne sodbe, Plenković pa vse teme, ki jih državama v zadnjih 20 letih ni uspelo rešiti

Ljubljana – V kabinetu predsednika vlade Mira Cerarja potrjujejo informacije, ki jih je v sredo posredoval hrvaški premier Andrej Plenković, da datum njunega srečanja v Zagrebu še ni določen. Po dosegljivih informacijah se še naprej zapleta glede vsebine sestanka, saj Cerar želi govoriti le o implementaciji arbitražne sodbe, Plenković pa o vseh nerešenih vprašanih med državama.

Vzroki, zakaj še ni določen datum ponovnega snidenja med predsednikoma slovenske in hrvaške vlade se verjetno skrivajo v stališčih, ki jih izreka hrvaški premier Andrej Plenković pred ribiči v Savudriji in Umagu, včeraj pa jih je ponovil tudi na seji vlade. Znano je, sta se Miro Cerar in Andrej Plenković 12. julija, slaba dva tedna po razglasitvi sodbe arbitražnega sodišča, sestala v Ljubljani, kjer pa ni bil dosežen nikakršen premik. Slovenija sodbo spoštuje in jo namerava uresničiti, Hrvaška pa vztrajno ponavlja, da sodba zanje ne obstaja. O njej se Plenković v Ljubljani sploh ni želel pogovarjati. Na prvem srečanju sta se premiera tudi dogovorila, da se bosta septembra spet sestala, a zdaj še vedno ni jasno, ali srečanje sploh bo.

Uradni Zagreb ne bi o arbitraži

V kabinetu predsednika vlade Cerarja odgovarjajo, da datuma zagrebškega srečanja še ni. In kot je mogoče posredno sklepati, se je v diplomatskih prizadevanjih na najvišji ravni izkazalo, da se strani ne moreta uskladiti, o čem bi se premiera

pogovarjala. Medtem ko Cerar na dnevnem redu želi le eno točko, in sicer implementacijo arbitražne sodbe, želi Plenković uvrstiti vse druge teme, ki jih državama v zadnjih 20 letih ni uspelo rešiti, le implementacije mednarodnopravno zavezujoče arbitražne sodbe ne.

Plenković je v preteklih dneh večkrat ponovil, da Hrvaška ne sprejema sodbe o razmejitvi s Slovenijo. V pripravah na srečanje s Cerarjem se je srečal tudi z ribiči v Umagu in Savudriji, kjer jim je zagotovil, da imajo vso podporo hrvaške vlade pri izvajanju ribolova do sredinske črte v Piranskem zalivu, čeprav je dobro znano, da je arbitražno sodišče Sloveniji dodelilo 80 odstotkov zaliva in da meja poteka ob obali hrvaškega ozemlja.

Cerar se na tovrstne izjave hrvaškega premeira ni odzval, minister za zunanje zadeve Karl Erjavec pa je začuden, da lahko kaj takega izjavi predsednik vlade neke države, ki je članica EU in Nata. »Gre za nepotrebno izjavo, ki ne pripomore k ustvarjanju ozračja za implementacijo arbitražne sodbe. Nenavadno je, da hrvaški premier poziva hrvaške ribiče, naj vdirajo na suvereno območje Slovenije,« pravi Erjavec.

Na vladi smo preverili, kako daleč je Slovenija z implementacijo arbitražne sodbe, za katero ima pol leta časa. Urad vlade za komuniciranje nam je posredoval odgovore, iz katerih ni mogoče sklepati, kakšni konkretni koraki bodo sledili v prihodnje. Iz urada so nam sporočili, da se je vladna delovna skupina za implementacijo končne razsodbe sestala dvakrat. Na prvem sestanku, ki je bil 19. julija, se je delovna skupina seznanila z odločitvijo Haaga o poteku državne meje in identificirala konkretne naloge za implementacijo razsodbe. Aktivnosti ministrstev so namenjene prilagoditvi zakonodaje in izvajanju operativnih ukrepov. V sredo so se člani delovne skupine sestali drugič ter se seznanili s potekom priprav in pripravljenimi izhodišči za sprejetje intervencijskega zakona.

Konkretne rešitve

Na njihovi podlagi bo vlada poskrbela za ustrezne sistemske rešitve konkretnih življenjskih situacij državljanov ob meji in bo glede na predhodno opravljene pogovore z njimi vključila različna področja: od pravic iz socialnih in zdravstvenih zavarovanj do sistema obdavčitve dohodkov, izobraževanja, kmetijstva, infrastrukture, okolja in podobno. Vlada bo intervencijski zakon obravnavala septembra, po tem, ko bo delovna skupina tudi na terenu preverila »stopnjo ujemanja zakonskih rešitev s potrebami prebivalstva in gospodarskih subjektov«. Po odločitvi haaškega sodišča je vlada napovedala spremembo 52 predpisov in devetih zakonov.

Mednarodna pravnica dr. Vasilka Sancin aktivnosti vlade razume kot sporočilo, da država izvaja svoje suverene pravice in jurisdikcijo, kot je to razvidno iz arbitražne sodbe. Pri tem mora Slovenija vztrajati pri doslednem upoštevanju sodbe, kot pravno in politično zavezujoče za obe strani. Napovedi vlade za pripravo intervencijskega zakona Sancinova razume kot primer dobre prakse, kako konkretno razreševati težave, s katerimi se spopadajo tisti, ki jih arbitražna sodba življenjsko zadeva.

- **Nova evropska kriza lahko izbruhne na Balkanu. Vili Einspieler. Delo, 25.08.2017, str. 3**

Diplomatske igre. Makedonija, Kosovo in BiH so prosto lovišče za ZDA, Rusijo, Turčijo in Saudsko Arabijo

Evropska unija in Nato kažeta največ interesa za Srbijo in Črno goro, medtem ko so Makedonija, Kosovo in BiH prosto lovišče za ZDA, Rusijo, Turčijo in Saudsko Arabijo. Naslednja evropska kriza je mogoča na Balkanu, ki je v vlogi žoge v igri velikih sil.

Na repu pristopnega procesa v EU je Bosna in Hercegovina, ki morda sploh ne bo preživela kot celovita država. Daytonski mirovni sporazum je ustvaril neučinkovito državno tvorbo s 14 vladami, 120 ministri in 600 poslanci na le 3,5 milijona prebivalcev. Javna uprava in plače politikov pogoltnejo 60 odstotkov proračuna, politične stranke pa blokirajo sistemske spremembe, ker jim bolj ustreza status quo.

Korupcija del političnega sistema

Zavezane roke ima tudi urad visokega predstavnika za BiH (OHR), ki ima formalno velika pooblastila, vendar se zaradi navzkrižja interesov velikih igralcev v svetu za implementacijo miru (PIC) posveča le bolj ali manj obrobni problemom. Ne gre le za Rusijo, ki je odločno na strani Republike Srbske, ampak tudi za nemško-francoski dvojec, ki prevzema krmilo EU po odločitvi Združenega kraljestva, da zapusti evropsko barko, ne kaže dovolj interesa, da bi politike prisilila v sistemske reforme in investirala v civilno družbo. ZDA so se za zdaj vmešale v igro le z uvrstitvijo predsednika Republike Srbske Milorada Dodika na črno listo. Razdeljena opozicija v Federaciji BiH upa, da se bodo na seznamu znašli tudi bošnjaški in hrvaški nacionalistični voditelji.

Berlin je začel kazati malo več interesa za razmere v BiH, Bruselj pa še vedno stavi na pragmatičnost. Posebni odposlanec EU v Sarajevu Lars-Gunnar Wigemark pravi, da so gospodarske in socialne reforme pomembnejše kot politične. Zavzema se za krepitev zasebnega sektorja, ki bi ustvarjal nova delovna mesta, in za vlaganje v katastrofalno infrastrukturo, ki zavira razvoj. Po mnenju Wigemarka je ključna tudi sprememba mentalitete ljudi, ki korupcijo sprejemajo kot del političnega sistema. Bruselj ponavlja mantra, da je pogoj za članstvo v EU prevzem evropskih standardov, ne ozira pa se na to, da sistemskih sprememb ne blokirajo navadni državljani, ampak politična elita, ki se boji, da bo izgubila pridobljeno moč. Na okrepljeni vpliv Turčije in Saudske Arabije tako v BiH kot na celotnem Balkanu opozarja vodja avstrijske diplomacije Sebastian Kurz, ki je poudaril, da EU tega procesa ne bi smela le nemo opazovati. Kurz je kot primer navedel ženske v Sarajevu, ki da so plačane za nošenje burk, da bi spremenile podobo mesta. Ali so ženske res plačane za nošenje najkonservativnejše izmed vseh islamskih tančic ali ne, je težko dokazati, dejstvo pa je, da na Sarajevo do zdaj še ni bilo tolikšne invazije »nindža turistov«. Tudi to je delno vzrok za nove medetnične napetosti, ki so zdaj le verbalne.

V igri regionalnih sil je Balkan še vedno tudi prizorišče boja Zahoda proti Rusiji. Njen tradicionalni zaveznik v regiji je še vedno Srbija, medtem ko se druge balkanske države pritožujejo, da se Moskva vmešava v njihove notranje zadeve. V Podgorici še vedno izpostavljajo domnevne priprave državnega udara na dan minulih parlamentarnih volitev, v Skopju pa trdijo, da si Moskva prizadeva razširiti svoj vpliv na politične in varnostne razmere v državi. V ozadju diplomatske vojne med Beogradom in Skopjem je tako tudi poskus Srbije, da bi pomagala Rusiji, ki si prizadeva preprečiti, da bi celotna regija pobegnila v EU in Nato.

Po mnenju analitikov je poskus pritiska Srbije na Makedonijo presedan v diplomatskih odnosih. Drastični ukrep Beograda je namenjen tudi domači javnosti, ki jo vlada prepričuje, da je Srbija suverena v vodenju zunanje politike. Vsekakor bo odpoklic celotnega osebja srbskega veleposlaništva v Skopju negativno vplival na odnose med državama. Dejstvo je, da se je zaostrovanje odnosov zgodilo po spremembi oblasti v Makedoniji, ki očitno ne ustreza Beogradu in Moskvi.

Ustvarjanje in reševanje kriz

To bi lahko bila tudi nova predstava srbskega predsednika Aleksandra Vučića, ki je še vedno najmočnejši politik v državi tudi zaradi ustvarjanja vedno novih kriznih razmer. Srbija ustvarja krize, da jih lahko rešuje in se v mednarodni javnosti predstavlja kot dejavnik miru in stabilnosti v regiji.

V ta kontekst spada tudi dogovor Vučića in makedonskega premiera Zorana Zaeva v sredo, da bosta državi vsa morebitna nesoglasja reševali izključno z dialogom. Kot sta sporočila v skupni izjavi za javnost, sta se strinjala, da si bosta državi ne glede na politične razlike pri določenih pomembnih političnih in regionalnih vprašanih skupaj prizadevali ne samo za ohranitev, ampak tudi razvoj prijateljskih odnosov med narodom in državljani Srbije in Makedonije. Okrepili bosta komunikacijo na najvišji ravni, se podpirali na evropski poti ter s krepitvijo dobrih sosedskih odnosov pripomogli k stabilnosti regije.

Vučić in Zaev sta se izognila temam, ki so povzročile diplomatsko krizo med Beogradom in Skopjem, kot so napovedana podpora Makedonije članstvu Kosova v Unescu in prisluškovanje, sledenje ter odpoklic vsega osebja iz srbskega veleposlaništva v Skopju. Srbska premierka Ana Brnabić je Zaeva kritizirala, da ne drži besede, saj ji je na vrhu berlinske pobude v Trstu dejal, da se bo Skopje vzdržalo glasovanja o sprejetju Kosova v Unesco. Srbsko diplomatsko osebje naj bi se v Skopje vrnilo prihodnji teden.

- **Odgovorna Evropa na pot drznih. Gostujoče pero: Dimitris Avramopoulos, evropski komisar za migracije, notranje zadeve in državljanstvo. Delo, 25.08.2017, str. 5**

Upravljanje migracij. Evropska komisija išče načine za usklajeno in celovito obravnavo prednosti migracij

Evropa se še vedno srečuje z migracijskimi pritiski, toda razlika med današnjimi razmerami in stanjem, ki smo mu bili priča pred dvema letoma, je več kot očitna.

Vprašanje migracij za evropsko komisijo ni nekaj novega. Predsednik Jean-Claude Juncker je že takoj, ko je prevzel svojo funkcijo, za migracije določil samostojno mesto evropskega komisarja, saj se je zavedal, da morajo biti te najpomembnejša prednostna naloga našega mandata. Bil sem ponosen, da sem lahko prevzel ta izziv oblikovanja evropskega pristopa k obravnavanju migracij.

Od takrat smo resnično zelo napredovali. V zadnjih dveh letih smo dosegli več, kot je bilo mogoče prej v dvajsetih. Vzpostavili smo celovit pristop, ki zajema vse od reševanja življenj na morju, odpravljanja temeljnih vzrokov migracij, zmanjševanja migracijskih tokov v sodelovanju s tretjimi državami in varovanja meja z novo evropsko mejno in obalno stražo pa vse do zagotavljanja varnih in zakonitih poti za preselitev ter izkazovanja solidarnosti z najbolj prizadetimi državami članicami EU in sosednjimi državami, ki gostijo veliko beguncev. Ukrepi že dajejo konkretne rezultate. Migracije obravnavamo vse bolj enotno, vendar delo še zdaleč ni končano. Okrepiti moramo medsebojno zaupanje ter oblikovati usklajen in celovit način za dolgoročno izkoriščanje prednosti migracij in obravnavanje izzivov, ki jih prinašajo.

Razmere na vzhodni sredozemski poti stabilne

Med najpomembnejšimi nalogami sta pomoč najbolj prizadetim državam članicam EU in zaježitev migracijskih tokov vzdolž osrednje sredozemske poti. Razmere v vzhodnem Sredozemlju uspešno obvladujemo. Od sprejetja izjave EU-Turčija marca 2016 se je število ljudi, ki vsak dan prispejo iz Turčije v Grčijo, zmanjšalo z 10.000 v enem samem dnevu oktobra 2015 na povprečno okrog 80 na dan. Skupno se je število prihodov iz Turčije na grške otoke zmanjšalo za 98 odstotkov.

Toda Libija je drugačna kot Turčija in s to državo ne moremo skleniti enakega dogovora. V osrednjem Sredozemlju se moramo osredotočiti na reševanje življenj na morju, izboljšanje razmer v Libiji, kjer je to mogoče, pomoč migrantom v Libiji pri vračanju v njihovo izvorno državo ter odvratanje od nezakonitega in nevarnega prečkanja morja s čolni. Da bi uresničili ta cilj, moramo predvsem vzpostaviti varne in zakonite poti za prave begunce. Evropa mora še naprej izpolnjevati svoje humanitarne obveznosti do tistih, ki bežijo pred vojno in preganjanjem. Julija smo vse države članice EU pozvali, naj nam do septembra sporočijo, koliko beguncev iz Libije in sosednjih držav bi bile pripravljene sprejeti prihodnje leto. EU bo v ta namen državam članicam namenila 10.000 evrov za vsako sprejeto osebo.

Vloga in naloge Slovenije

Upam, da bo tudi Slovenija pomagala pri zaježitvi migracijskih tokov vzdolž osrednje sredozemske poti. To lahko stori na več načinov. Prispeva lahko več sredstev v skrbniški sklad EU za Afriko, ki je namenjen odpravljanju temeljnih vzrokov migracij, lahko napoti uslužbenca v agencije EU, ki delujejo v Italiji, in lahko zagotovi mesta za zakonito preselitev pravih beguncev neposredno iz Libije in sosednjih držav.

Med pomembnimi nalogami moram omeniti tudi vračanje in ponovni sprejem. Na tem področju mora EU zdaj uveljaviti svoj vpliv in zagotoviti, da bodo tretje države sodelovale pri ponovnem sprejemu svojih državljanov, ki v EU prihajajo kot ekonomski migranti. Primer dobrega sodelovanja je Niger, kjer so se tranzitni tokovi močno zmanjšali. Tako sodelovanje moramo vzpostaviti tudi z drugimi državami. V prihodnje moramo biti tudi drznejši. Po potrebi lahko v odnosu z državami, kot je Bangladeš, uporabimo vizumsko politiko kot vzvod za pospešitev ponovnega sprejema migrantov, ki prihajajo v Italijo. Upam, da se lahko zanesemo na podporo Slovenije pri teh prizadevanjih.

V prihodnjih mesecih bomo še naprej iskali nove in ustvarjalne zamisli, ki bi lahko pripomogle k rešitvam na tem področju. Prav tako se bomo še naprej zavzemali za uravnotežen kompromisni dogovor o reformi azilne zakonodaje EU. Komisija meni, da mora ta kompromis temeljiti na solidarnosti vseh držav članic EU in biti v interesu celotne Evropske unije. Prepričan sem, da smo skupaj lahko ne samo kos izzivu migracij, temveč da lahko s sodelovanjem v tem izzivu tudi najdemo in izkoristimo prednosti.

- **Nevarni žogobrc. Vili Einspieler o sodu smodnika. Delo, 25.08.2017, str. 5**

Balkan je bil pogosto žoga v igri globalnih in regionalnih sil. Dolga stoletja sta razmere na njem krojila dva ključna igralca, habsburška monarhija in Osmansko cesarstvo. Regijo so zaznamovale tudi balkanske vojne, v katerih sta narasla tako politična in vojaška moč Srbije kot njen nacionalizem. Atentat na prestolonaslednika Franca Ferdinanda, ki je šokiral Avstro-Ogrsko, Evropo in svet, je pripeljal do prve svetovne vojne. Po njej sta razpadla Avstro-Ogrska in Otomansko cesarstvo, Balkan pa je zaznamovalo kaotično stanje.

Nastale so nove meje, države in regionalne velesile. Z novo povojno razdelitvijo Balkana so bili rešeni nekateri spori iz preteklosti, nastali pa so novi, ki so prišli v ospredje v obdobju med obema vojnoma z vzponom fašizma in nacizma. Po drugi svetovni vojni je regija postala prizorišče boja Zahoda proti komunistični Rusiji. Karte so se premešale na novo z balkansko krvavo žehto in razpadom nekdanje Jugoslavije. Najšibkejši členi so Makedonija, Kosovo in BiH, kjer se križajo interesi ZDA, Rusije, Turčije in Saudske Arabije. Sredi tega geostrateškega močvirja ribarijo balkanski voditelji, ki si prizadevajo za vodilno vlogo v regiji.

Diplomatsko vojno proti Srbiji naj bi začela Makedonija, saj so njene obveščevalne službe s pomočjo ZDA prisluškovale tako najvišjim srbskim državnim predstavnikom kot osebju srbskega veleposlaništva v Skopju. Tudi če je to res, tuje obveščevalne službe spletkarijo po vsem svetu, kar velja tudi za srbske tajne agente. Navsezadnje so srbskega vohuna zalotili v sobranju, ko je množica protestnikov z zamaskiranimi skrajneži na čelu nasilno vdrla v makedonski hram demokracije.

V ozadju odpoklica srbskih diplomatov je tudi pritisk Beograda na Skopje, naj glasuje proti članstvu Kosova v Unescu. Srbija in Makedonija imata različne poglede na rešitev albanskega vprašanja. Makedonska vlada nima druge izbire, kot da veliki albanski etnični skupnosti omogoči participacijo pri kreiranju notranje in zunanje politike, če noče žrtvovati stabilnosti države. Srbska oblast bi najraje anektirala Kosovo ali pa vsaj razdelila vse, kar je srbsko in kar je albansko.

Srbija kot tradicionalna zaveznica Rusije na Balkanu najbrž tudi poskuša pomagati Moskvi, ki si prizadeva preprečiti, da bi celotna regija pobegnila v EU in Nato. Po spodletelem »državnem udaru«, ki bi preprečil članstvo Črne gore v severnoatlantskem zavezništvu, je Makedonija nova ruska tarča. Na pobudo Washingtona potekajo pospešena pogajanja s Skopjem, Makedonija pa bi lahko postala 30. članica Nata že prihodnje leto. S tem ciljem je nova vlada v deželi sonca zgladila spore s Sofijo, pripravljena pa je sprejeti tudi kompromis o za Atene spornem imenu države.

Nevarni žogobrc ima lahko za posledico, da bo naslednja evropska kriza izbruhnila prav na Balkanu. Regija zamrznjenih konfliktov in novih sporov ostaja sod smodnika.

- **Muslimani v Evropi – integrirani, ne pa tudi sprejeti. D. S. Delo, 25.08.2017, str. 6**

Bertelsmannov »religiozni monitor«. Delo, vsaj za preživljanje, dobi večina, jezik obvladajo praktično vsi, skoraj nihče pa jih noče za sosede

Nemška Bertelsmannova fundacija je po letih 2007 in 2013 že tretjič objavila- tako imenovani religiozni monitor.- S to študijo poskuša ugotoviti vlogo religije v družbenih procesih in s tem tudi stopnjo vključenosti v Evropi večinoma muslimanskih priseljencev.

Raziskava je bila izvedena konec lanskega leta na vzorcu 10.000 vprašanih v Nemčiji, Avstriji, Švici, Franciji, Veliki Britaniji in za primerjavo tudi v Turčiji. Beguncev, ki so dopotovali v Evropo po letu 2010, pri teh še ni mogoče govoriti o prepoznavni stopnji integriranosti, niso upoštevali.

Rezultati so pokazali, da je zaposlenost in z njo stopnja vključenosti muslimanskih priseljencev na trg delovne sile med vsemi petimi anketiranimi zahodno-evropskimi državami največja v Nemčiji. Tam je stalno zaposlenih kar 60 odstotkov priseljenih, 20 odstotkov jih ima delo za določen čas. Nekoliko slabše gre le ekstremno religioznim muslimanom. Ti praviloma veliko težje najdejo stalno zaposlitev, ki bi ustrezala njihovi izobrazbi in kvalifikacijam, pogosto pa zaslužijo manj od muslimanov, ki svoje vere ne obešajo na veliki zvon.

V Nemčiji je konec leta 2015 živel približno 4,7 milijona muslimanov, med temi se je 40 odstotkov izreklo za zelo verne. V Veliki Britaniji raziskava ni pokazala teh razlik med bolj ali manj vernimi muslimani na trgu dela. Po mnenju raziskovalcev zelo verjetno zaradi tradicionalno in tudi na institucionalni ravni sprejetega načela »enakih možnosti«, po katerem je islam samo ena izmed religij. Britanske policistke, na primer, smeje že desetletje tudi v službi nositi naglavno ruto.

Znanje jezika

Pogosto zlorabljeni stereotip, da je pomanjkljivo znanje jezika ovira pri integraciji, se je v raziskavi pokazal za nepomembnega. Študija je namreč pokazala, da kar 73 odstotkov v Nemčiji rojenih otrok priseljencev uporablja nemščino kot prvi jezik. Delež iz generacije v generacijo raste. Med vsemi priseljenimi muslimani je nemščina prvi jezik za več kot petino. Podobni rezultati so se pokazali tudi v Švici in Avstriji, še bolj prepričljivo pa v Veliki Britaniji in Franciji, kjer je jezik, tudi zaradi kolonialne preteklosti, pri številnih priseljenih še veliko manjša ovira.

Šolanje in izobrazba

V Franciji po ugotovitvah Bertelsmannove študije do 17. leta samo 11 odstotkov priseljenih muslimanov in njihovih otrok ne konča šolanja. V Nemčiji je takih kar 36 odstotkov. Razlika naj bi bila po mnenju raziskovalcev posledica različnih šolskih sistemov. V Franciji se otroci dalj časa učijo skupaj, svoje pa prispeva tudi znanje francoščine, ki jo zaradi kolonialne preteklosti pogosto za silo obvladajo tudi njihovi starši. Kljub temu visok odstotek priseljenih muslimanskih otrok, ki končajo obvezno šolanje, ne vpliva na njihovo kasnejšo zaposljivost. Ta je v Franciji bistveno nižja kot v Nemčiji. Raziskovalci so zato po primerjavi podatkov iz vseh petih anketiranih evropskih držav sklepali, da religiozna pripadnost ni ključni element, ki bi odločal o stopnji integracije, ampak da nanjo veliko bolj vplivajo splošne družbene, gospodarske in socialne razmere v državi. Še zlasti pomembni naj bi bili socialni stiki, ki so jih z novim okoljem sposobni vzpostaviti priseljenci.

Vključeni, a ne zares

Socialna vključenost v okolje bi morala biti, vsaj po ugotovitvah študije, ki so ji v Bertelsmannovi fundaciji dali pomenljiv naslov »Muslimani v Evropi – integrirani, ne pa sprejeti?«, sicer relativno dobra. Po trditvah vprašanih muslimanskih priseljencev jih ima v Švici menda kar 87 odstotkov pogoste ali celo zelo pogoste stike z nemuslimani. Podobno visoka (78) sta bila odstotka v Franciji in Nemčiji, medtem ko so bili stiki z ljudmi iz »nemuslimanske skupnosti« nekoliko redkejši v Veliki Britaniji (68 odstotkov vprašanih) in Avstriji (62). Zgovoren bi lahko bil tudi podatek, da se kar 96 odstotkov v Nemčiji

živečih muslimanskih priseljencev po svojih izjavah čuti »povezanih z Nemčijo«. Če seveda ne bi bilo -drugega, negativnega pola, ki to »povezanost« zanika.

Pri testnem vprašanju, »koga nikakor ne bi hoteli imeti za soseda«, se je namreč pokazalo, kako veliki so še vedno zadržki domačinov do muslimanskih priseljencev. V vseh petih državah bi ljudje za soseda veliko raje imeli družino z veliko otroki, vse druge tujce (tudi gastarbajterje), istospolne, ljudi druge barve kože, ateiste in -kristjane. V Veliki Britaniji odločno zavrača muslimane za sosede 28 odstotkov vprašanih, v Nemčiji pa skoraj 20 odstotkov, kar pomeni, da bo za boljše integracijo treba še veliko narediti, predvsem v izobraževalnem sistemu pa tudi v vseh drugih družbenih okoljih in institucijah, preden bodo priseljenci iz vrst islamske religiozne skupnosti izenačeni z vsemi drugimi.

- **Vohuni, ki izginjajo. Gostujoče pero: Borut Šuklje mednarodni svetovalec, Agencija za strateške študije. Delo, 26.08.2017, str. 5**

Nedeljski zaplet. Članstvo Kosova v Unescu ne more biti pravi vzrok za odpoklic vseh srbskih diplomatov iz Makedonije

Povsem nenavadna in težko pojasnljiva je odločitev o pozivu vsem diplomatom, ki gostujejo v sosednji državi, naj se vrnejo domov. V nedeljo zvečer, 20. avgusta, je bilo objavljeno sporočilo o odpoklicu srbskih diplomatov iz Makedonije. Ne enega, temveč vseh. Ambasado so pred tem skrbno očistili, zavarovali in zaprli vsa polkna, saj najverjetneje niti srbska veleposlanica Dušanka Divjak - Tomić ni poznala vzrokov za naročilo, ki so ji ga poslali iz Beograda.

Običajno je, kot znak protesta, ki ni več rešljiv samo s pogovori in različnimi diplomatskimi pismi, na pogovore na svoje zunanje ministrstvo poklican veleposlanik. To je povsem zadostno sporočilo. Prav tako, ne prav redko, se zgodi malce bolj skrivnosten zaplet, ki mu sledi izgon enega ali več diplomatov nazaj v domovino. Večinoma so to ne zadosti spretni stanovalci ambasade, ki imajo diplomatski potni list, a so v resnici uslužbenci domače tajne službe in so bili ujeti pri svojem delu. Temu ponavadi sledi povračilni ukrepi, prav tako z odpovedjo gostoljubja posameznim diplomatom, o katerih sumijo ali vedo, da so obveščevalci. Toda v vseh primerih se sporne stvari razmeroma hitro pozabijo.

Zato je ta nedeljski zaplet toliko bolj izrazit in viden, saj so bili domov, v Beograd, poklicani kar vsi diplomati. Vzroki za tako drastično odločitev niso bili navedeni. Resda so kmalu zatem tako za to usposobljene agencije za stike z javnostjo kot manj vidne prav tako usposobljene državne službe prekrile medije s pojasnili o resničnem ozadju beogradske odločitve. Šlo naj bi, so zelo skrbno obveščali, za protest proti odločitvi nove makedonske vlade, premiera Zorana Zaeva, da bo podprla željo Kosova po polnopravnem članstvu v Unescu.

Jabolko spora obsodba genocida?

Vendar to ni bil pravi vzrok. Makedonska vlada, takrat jo je vodil Nikola Gruevski, je namreč leta 2015, na istem mestu in z istimi razlogi podprla Kosovo. Pokazalo se je, da je tema članstva v Unescu dosti premalo za tako rigorozno odločitev. In obenem je bilo jasno, da je v takšni obliki nista mogla sprejeti ne predsednica srbske vlade Ana Brnabić ne zunanji minister in prvi vladni podpredsednik Ivica Dačić. V Beogradu se takšne odločitve sprejemajo samo na enem mestu, v kabinetu predsednika države, Aleksandra Vučića.

Zato je bila že naslednji dan oblikovana nova zaupna vest. Da obstajajo dokazi, da so bili srbski diplomati v Makedoniji spremljani, zasledovani in se jim je prisluškovalo. Temu, razmeroma lahko predstavljivemu opisu je bila dodana malce bolj zapletena formulacija, da so bile uporabljane tudi metode zastraševanja, ki naj bi jih odobrile tuje sile ali tuje tajne službe. Vučićeva interpretacija vzrokov za odpoklic diplomatov je bila še malo bolj splošna, da imajo srbske kontraobveščevalne službe dokaze o ofenzivnem obveščevalnem delovanju proti Srbiji. Dan kasneje, vse v prvi polovici tega tedna, se je pojavila še tretja informacija. Da naj bi ameriške obveščevalne službe od vodstva makedonske Uprave za varnost in kontraobveščevalne dejavnosti zahtevale, naj prisluškujejo srbskim diplomatom v Skopju in poskušajo prek tega poslušati tudi njihove pogovore s predsednikom Vučićem.

Tako je do danes tudi ostalo. Vmes sta imela daljši telefonski pogovor tudi Vučić in Zaev ter se dogovorila, da bosta obe republiki samo z dialogom reševali nesoglasja v medsebojnih odnosih, da bo Vučić na pogovor sprejel makedonsko veleposlanico v Srbiji ter da se bodo srbski diplomati vrnili na svoje delo v Skopje.

Kot da se ni zgodilo nič posebnega, da je bil potreben samo pogovor, ki je vse rešil.

Zato se moram vrniti na začetek. Odmisliti članstvo Kosova v Unescu, obveščevalce in kontraobveščevalce, kot vzrok težav vedno uporabne ameriške tajne službe, ter iskati vzrok za tako drastično nedeljsko odločitev srbskih oblasti.

Slab mesec po lanskim parlamentarnih volitvah v Makedoniji, 7. januarja 2017, so se tri najpomembnejše makedonske albanske stranke sestale na usklajevalnem sestanku v Tirani. Skupaj naj bi, pod patronatom albanskega predsednika Edija Rame, določili pogajalski okvir in skupne zahteve za sodelovanje v novi makedonski vladi. Ne Gruevski ne Zaev brez njihovih glasov nista mogla oblikovati vladne koalicije. Sestavili so seznam zelo radikalnih zahtev, tudi pravico do enakopravne uporabe albanskega jezika na ozemlju celotne Makedonije in proporcionalno zastopnost v vseh državnih službah in uradih. Nekako ob strani pa tudi za javnost manj zanimiva pa je bila točka, s katero so zahtevali, naj makedonski parlament novega sklica in nove vladne večine sprejme posebno resolucijo, s katero bi obsodili genocid nad Albanci v Makedoniji med letoma 1912 in 1956. In prav ta točka je danes očitno točka spora med Srbijo in Makedonijo, saj je priprava resolucije ali vsaj posebne izjave del novega programa vlade Zorana Zaeva.

Leta 1914 je vplivna ameriška Fundacija Carnegie za mednarodni mir objavila prvo mednarodno poročilo o Balkanu, ki ga je pripravila skupina mednarodnih strokovnjakov. V njem je tudi del, ki zadeva takratne balkanske vojne in delovanje srbske in črnogorske vojske v letih 1912 in 1913, ki naj bi bilo usmerjeno v spremembo etničnega karakterja makedonskega ozemlja, naseljenega izključno z Albanci. Če makedonska vlada in predvsem albanske stranke, ki jo sooblikujejo, pripravljajo takšen dokument obsodbe, ki bi ga sprejel parlament, lahko predpostavimo, da je zbiranje gradiva in političnih interpretacij vzrokov za balkanske vojne vzbudilo povsem dovolj zanimanja tudi posameznih diplomatov o tem. In seveda tudi zanimanja onih, ki skrbijo, da državne skrivnosti ne postanejo prehitro javne. Tu bi bil lahko vzrok današnjega diplomatskega spora med Beogradom in Skopjem, vendar ne takšen, da bi bilo treba zaradi tega odpoklicati vse diplomate.

Drugi vzrok bi lahko iskali najprej v razmeroma neusodni izjavi zunanjega ministra Dačića, da sta originalna dokumenta daytonskega mirovnega sporazuma, podpisanega novembra 1995, in ob tem podpisanega zagotovila ameriškega diplomata

Richarda Holbrooka, da Združene države Amerike ne bodo priznale neodvisnosti Kosova, izginila. Izjava sama po sebi ni nič posebnega, saj je znana vsaj od leta 2000. Takrat smo bili kmalu obveščeni, da naj bi v bombardiranju Beograda zgorel cel niz zelo zanimivih dokumentov, med njimi tudi mirovni sporazum.

Pretres zaradi Dačićeve izjave

Ali je Holbrook ob zapletenih pripravah in nadvse večjem iskanju potrebnega soglasja za podpis daytonskega sporazuma in konec jugoslovanskih vojn podpisoval tudi druge izjave, ne vemo, a če jih je zaradi dnevnih potreb morda tudi podpisal, je znal tudi poskrbeti, da so takoj zatem izginili. Vzela jih je megla, bi rekli na Balkanu.

Ta del Dačićeve izjave je bil zgolj nekakšen uvod v protest proti nameri makedonske vlade, da bo v drugem poskusu včlanitve v Unesco ponovno podprla Kosovo.

Zato je temu uvodu dodal dve tezi. Da lahko tudi Srbija ponovno razmisli o priznanju Republike Makedonije ter da če se v regiji s takšno lahkoto odpovedujejo dogovorjenemu, potem tudi resolucija 1244 varnostnega sveta OZN, s katero se je Srbija strinjala, da dobi Kosovo začasno mednarodno upravo, postaja dvomljiva. Skliceval se je na zadnji pogovor Brnabićeve in Zaeva v Trstu na začetku letošnjega poletja, kjer je predsednik makedonske vlade svoji srbski kolegici zagotovil zadržanost ob glasovanju v Unescu. Dačić je z omembo možnosti odpovedi mednarodnih sporazumov povzročil pretres. Pravzaprav je ponovno spomnil tudi na pogovor, ki sta ga imela 16. junija 2002 takratni britanski ambasador v Beogradu Charles Crawford, spremljan s predstavniki britanskega zunanjega ministrstva, ter Dobrica Čosić. Po pogovoru, ki je bil pri Čosiću doma, je ambasador pripovedoval, da je politično vplivni srbski pisatelj omenil, da sta resolucija 1244 in mednarodna misija na Kosovu propadli ter da je edina rešitev delitev Kosova, teritorialna razdelitev. Samo misel na to, da bi na Balkanu lahko odločali o preklicu podpisanih mednarodnih pogodb, je bila za londonske diplomate strašljiva.

V tem kontekstu lahko razumem ključen del obsežnega Vučićevega intervjuja za srbsko nacionalno televizijo, objavljenega sredi tega tedna. Da poskušajo v regiji ustvariti konfliktno razmere ter vanje vplesti tudi Srbijo, da pa on tega ne bo dovolil. Vučić je namreč najprej junija in nato ponovno julija oblikoval predlog o novem dialogu o Kosovu. S tem je dosegel tri cilje. Dobil je takojšnjo podporo najvplivnejših evropskih prestolnic in Bruslja, razdelil je domačo opozicijo, ki se je pripravljala na enoten volilni nastop proti sedanji oblasti, a se takoj razšla ob odločanju, ali naj se pogovorov o Kosovu udeleži, ter pokazal, da na Kosovu nima sogovornika.

Vučić je z napovedjo nujnosti srbske odločitve o statusu Kosova ter sočasno opredelitvijo, da ne velja dopustiti, da bi izgubili ali nekomu predali tisto, kar Srbija ima, da pa tudi ne bodo čakali, da jim bo nekdo poklonil tisto, kar so že zdavnaj izgubili, naredil natančno tisto politično potezo, ki ne more biti sprejeta s soglasjem. Tudi v Prištini ne.

Ne samo zato, ker relativni zmagovalci volitev Ramuš Haradinaj ne more oblikovati vlade, temveč tudi zato, ker bodo izgubili zunanje krivice za vse svoje velike težave.

To bi lahko bil tudi vzrok nedeljskega večernega zapleta. Skopje je bilo zelo primerno mesto.

Spor se je ohladil.

Do prihodnjic.

- **Diplomatska drama. Zoran Potič o dilemah s Hrvaško. Delo, 26.08.2017, str. 5**

S koncem poletja in po dobrem mesecu zatišja se odnosi med Slovenijo in Hrvaško po razglasitvi arbitražne sodbe vračajo v običajne vode. Nevralgična točka je morska meja v Piranskem zalivu, ki je Hrvaška nikakor noče priznati, čeprav ima Slovenija v rokah precej močnih adutov – sodbo arbitražnega tribunala, podporo evropske komisije in velike večine držav članic EU.

Te dni na obeh straneh meje potekajo mrzlične priprave na novo dejstvo, ki ga je prinesla razsodba. V ta sklop sodijo tudi srečevanja na najvišji politični ravni. Čeprav je bil slovenski premier Miro Cerar kritiziran, da sestanek s hrvaškim premierom Andrejem Plenkovićem ni bil pametna poteza, vse dokler sosednja država ne začne spoštovati arbitražne sodbe, so vse alternative pogovorom slabe. Tako se tudi pred ponovitvenim srečanjem zastavlja ista dilema – se je smotno sestati s Plenkovićem sredi septembra? Hudič se skriva v podrobnostih, saj se o datumu srečanja diplomacijama obeh držav še ni uspelo dogovoriti, ker se ne morejo uskladiti, o čem se bodo pogovarjali. Še eno srečanje, na katerem bi premiera ponovila že večkrat slišana stališča, najbrž ni zaželeno ne pametno. Cerar se po kritikah tega zaveda in, kakor je mogoče razumeti, ne želi odigrati še ene prazne partije. Na drugi strani mora Plenković, potem ko je bila Hrvaška stisnjena v kot na mednarodnem parketu zaradi avtistične držbe ob izreku sodbe arbitražnega sodišča, kazati dobro voljo, da je pripravljen reševati probleme. Da je Hrvaška dobra članica EU, ki ne povzroča težav. Kar priča o tem, da bo v prihodnjih dneh v zakulisju potekala intenzivna diplomatska drama, v kateri bo morala slovenska stran dokazati, da je kos zapletenosti problema. Da bi bila naloga še težja, bodo poskrbele politične okoliščine. Slovenija namreč vse bolj vstopa v predvolilno obdobje. Nekateri predsedniški kandidati in novokomponirane politične stranke v vodah Piranskega zaliva že odkrivajo odlično promocijsko sredstvo. Le predstavljamo si, kaj bi se začelo dogajati, če bi plovila hrvaške policije zasegla plovila, morda celo aretirala politike, po odločitvi arbitražnega sodišča, na slovenskem teritoriju.

Da se Hrvaška požvižga na stališča Slovenije, pričajo zadnje izjave premiera Plenkovića, ki ne da umirja razmere in vzpostavlja možnosti za nadaljevanje političnega dialoga, ampak celo svetuje hrvaškim ribičem, naj mirno plujejo v notranje vode druge države! Informacija, da je hrvaška policija v Savudriji dobila stalni vez za svoja plovila, posredno izpričuje, da se Hrvaška nikakor ne namerava premisliti o implementaciji sodbe. Kar je še en dokaz, da igra dobro znano bizantinsko premetanko, pogojeno s testosterskim nacionalizmom – navzven se dobriča, doma pa pripravlja teren za politiko nepopuščanja do Slovenije.

Na koncu se lahko vprašamo, kaj je sploh alternativa političnemu dialogu. Najbrž déjà vu, stanje, kakršno je bilo v Piranskem zalivu pred desetletjem. Da stvari ne bi ušle izpod nadzora, sta odgovorna Cerar in Plenković. Od zadnjega bi pričakovali tudi nekaj dobre volje.

- **Stoštiriletnik, ki stavi na skupni spomin. Igor Bratož. Delo, 26.08.2017, str. 28**

Danes Boris Pahor praznuje. Mladinska knjiga je pospremila rojstni dan staroste slovenskih pisateljev s knjigo Moč povezav

Pred današnjim praznovanjem stočetrtega rojstnega dne sta Borisu Pahorju včeraj v knjigarni v Izoli založba Mladinska knjiga in društvo Primorski poletni festival pripravila srečanje, na katerem so predstavili zbornik Moč povezav in seveda voščili spoštovanemu jubilanu.

Ob imenu pisatelja Borisa Pahorja, rojenega 26. avgusta 1913, se v zadnjem desetletju največkrat in ne brez razloga pojavljajo velike besede: človeka, ki je izkusil tri velike totalitarizme prejšnjega stoletja, fašizem, nacizem in komunizem, in doživel taboriščne in politične deportacije, so imenovali resnični glasnik slovenskega Trsta in slovenske samoniklosti v Trstu, patriarh slovenske literature, velikan slovenstva, da je svetovljan, humanist, idealist in angažirani umetnik, se zdi ob njegovem pisateljskem opusu tako rekoč samoumevno.

Slavljenec, ki pri sodobnikih vzbuja globoko spoštovanje, občudovanje, priznavanje in nemara pri kom tudi malo zavidanja njegovi življenjski moči, ima še zmeraj jasne poglede. Pred lanskim rojstnim dnevom je v pogovoru za STA govoril o Evropi in navrgel: »Zdaj nam tukaj Pahor, namesto da misli na smrt, pridiga neko moralko, bi rekli. A nisem prvi. Stéphane Hessel je v knjižici Dvignite se!, ki so jo v Franciji prodali v 1,5 milijona izvodih, pozval: Uprite se, ne sprejmite takšne Evrope! Uprite se dostojno, ne za spodbujanje divjaštva.«

O čilem tržaškem stoštiriletniku se ob pregledovanju njegovega početja v zadnjih letih zdi, da ima neskončno energijo, ves čas potuje in oznanja svoje poglede na bistvene stvari preteklosti, ki jih ne bi smeli pozabiti, in poudarja, da je za vse v življenju posameznika in naroda nujna resnica, upoštevanje resnice. Akademik Pahor (redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti je od leta 2009), o katerem je eden od evropskih komisarjev pripomnil, da je človek, ki je preživel najtemnejše ure Evrope in hkrati avtor kronike Evrope, hodi po svetu in ponavlja, da smo se vsi dolžni spominjati tistih, ki so se borili za svobodo.

Lani je Pahor na Dunaju ponudil Evropi svoj nasvet: »Nisem nič, sem le ubog pisatelj, star sto dve leti, a vem, da nam ne preostane drugega, kot da se posvetimo sporazumevanju, dialogu.« Dodal je, da bi si morala Evropa izprašati vest. »Vsa Evropa,« je bil natančen.

Potovanje k resnici

Tudi v zborniku Moč povezav ni drugače, besedila so potovanje k resnici, uvodno besedilo je Pahorjevo, objavljena sta tudi njegova govora s prireditve ob stoletnici in letošnji postavitvi spomenika v ljubljanskem Tivoliju ter nekatere njegove pomembne razprave iz preteklega obdobja, ki so prvič objavljene in so še vedno aktualne. O Trstu Pahor zapiše: »Tukaj se začena naša trpka in tragična zgodovina,« o reviji Zaliv ponudi rahlo polemičen pričevanski drobec: »Mi pa smo vztrajali in nadaljevali težavno izdajateljsko delo, ne glede na odklone, zamolčevanja, ponižanja, kar vse je trajalo dolgih 24 let, država pa je tačas številnim pripadnikom tako imenovane avantgardne inteligence omogočala revijalne objave raznih teoretičnih, filozofskih, literarnih, umetniških poskusov.« Pahor razkrije tudi svoj pogled na postavitve spomenika v Tivoliju: »Tako sem po dolgem razmišljanju zamisel o spomeniku, ob simpoziju o Zalivu, sprejel, še posebej, ker so mu namenili prostor v parku Tivoli ob prijatelju Kocbeku, ob Ediju ...« Seveda je ob odkritju ponudil tudi svoj predlog za današnje slovenstvo, na katerega opozarja že v uvodu: »Zato bi si danes na tem kraju skupaj s Kocbekom upal predlagati, da bi se sprta in sovražna tabora ponovno sestala, obžalovala in pokopala žrtve ter se sporazumela za skupno vodenje države in naroda ter skupno prihodnost.«

Zbornik Moč povezav je uredil Zdravko Duša, delo prinaša prispevke z znanstvenega simpozija o reviji Zaliv, ki sta ga Mladinska knjiga in Cankarjeva založba v sodelovanju s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti organizirali aprila. Vloga in vpliv revije Zaliv ter prijateljstva med Borisom Pahorjem in Edvardom Kocbekom so osvetlili Evgen Bavčar, Janez Bizjak, Vinko Ošlak, Tomaž Pavšič, Peter Kovačič Peršin in Tatjana Rojc.

Najodmevnejši roman avtorja, ki je pred leti o sebi povedal, da je njegova življenjska norma preprosta – biti na strani ponižanih in razžaljenih, je Nekropola, delo, ki je v izvorniku izšlo leta 1967, potem pa tudi v francoščini, italijanščini (na italijanskem knjižnem trgu je bil nov prevod pred desetletjem uspešnica, ki je več tednov vztrajala na vrhu lestvice najbolj prodajanih knjig), katalonščini in nemščini ..., med najvidnejša njegova dela sodijo še romani Spopad s pomladjo, Zatemnitev, Parnik trobi nji, zbirki novel Mesto v zalivu in Grmada v pristanu.

Bralcev ne zapušča tudi v letih po stotem rojstnem dnevu, praznovanje ne mine brez knjige, v zadnjih letih je bilo tako s knjigama Rdeči trikotniki in, lani, V imenu dialoga.

- **Je na Balkanu dovolj bogov? Tekst: Vojko Volk. Delo, Sobotna priloga, 26.08.2017, str. 11**

Hrvaška in morje

Hrvaška ima vedno prav, vse njene sosede pa vedno narobe. Samozavest hrvaške politike v odnosu do sosednjih držav izhaja iz zgodovinsko utrjene dogme, da je načela mednarodnih odnosov in prava treba uporabiti samo takrat, kadar služijo interesom naroda. Zlasti v odnosu do Slovenije to politiko redno uporabljajo in soočajo s pravno šolo, ki pri nas temelji na doslednem upoštevanju načela, ki pogosto meji na pretirano naivno vero v moč mednarodnega prava.

Na slovesni seji sabora v počastitev vstopa Hrvaške v EU 29. junija 2013 je slavnostni govornik zbranim domačim in tujim gostom med drugim povedal tole: »Hrvaška je edina slovanska nacija, ki je zgodovinsko povezana z morjem.« Govornik je bil predsednik vlade Zoran Milanović. S svojo zmotno trditvijo je najprej izzval začudenje in nato izvabil nasmeh na lica prisotnih predstavnikov slovenskih narodov, ki smo se muzali ob ugibanju, zakaj nam hrvaški premier zanika slovanstvo, ker zgodovinsko povezanost z morjem pač zanesljivo imamo. Z izjavo o tej domnevni večvrednosti hrvaške nacije je hrvaški premier prestopil prag domoljubja in stopil tja, kjer se ob zmanjševanju pomena drugih nacij zlahka zaide v šovinizem. S tem je razkril veliko frustracijo tranzicijske levice na Hrvaškem – da si želi biti drugačna od hrvaške desnice, noče pa zaostajati v domoljubju in pogosto tudi povelečevanju pomena hrvaštva. Banksy, najslavnejši grafičarski aktivist na svetu, je o takih povedal: »Ljudje, ki uživajo v mahanju z zastavami, si ne zaslužijo zastave.«

Hrvaška politika v zadevah nacionalnega interesa ne pozna delitve na levico in desnico in je skoraj vedno enotna, zlasti pri vprašanih, povezanih z morjem, mejami in ozemljem nasploh. Ko gre za odnose s sosedi, se hrvaška pravna stroka in politika, ne glede na razlike, zedinita v načelih t. i. hrvaškega državnega prava. To je nacionalistični konstrukt, ki ga je Ante Starčević, oče hrvaške nacije, utemeljil z domnevno kontinuiteto hrvaške državnosti od srednjega veka in željo po združitvi

vseh hrvaških ozemelj. Paradoks je, da v ta koncept ni sodila Istra, ki so jo prvič v zgodovini pripeljali pod hrvaško oblast šele Titovi partizani, tisti, ki jih hrvaška nacionalna desnica še danes radikalno zasramuje in zanika njihov ključni pomen za današnjo hrvaško državnost.

Do danes sta se ohranila predvsem dva elementa tega stebra hrvaškega nacionalizma: prvi pred načela mednarodnega prava vselej postavlja interese hrvaške nacije, drugi pa je ambicija vseh hrvaških politik po priključitvi Hercegovine, če ne fizični, pa vsaj politični, kulturni in gospodarski. Hercegovina, in ne Istra, je že od nekdaj sveti gral hrvaškega nacionalizma. Generacije hrvaških pravnikov in politikov so vzgajali v duhu prevlade načela suverenosti naroda, ki ga najbolje simbolizira izrek hrvaškega bana Erdődyja: »Regnum regno non praescribit leges!« (kraljestvo kraljestvu ne predpisuje zakonov). Tudi nedavni vzklík hrvaškega zunanjega ministra, da je »nad hrvaškim saborom samo Bog«, je odraz podcenjevanja mednarodnega prava. Za povrhu je takšno srednjeveško razmišljanje, da lahko doma vsak počne, kar hoče, povsem vredno Balkana, kjer je nad vsako državo tako ali drugače samo bog. Vprašanje je samo, ali je na Balkanu dovolj bogov? Kakorkoli že, s svojim ravnanjem se je Hrvaška povsem približala politiki ameriškega predsednika Donald Trumpa in njegovemu vzklíku Najprej Amerika, ki v globalno povezanem svetu deluje groteskno že zato, ker Amerika brez sveta očitno ne more in se nenehno vtika vanj.

Hrvaška ima, skratka, vedno prav, vse njene sosede pa vedno narobe. Samozavest hrvaške politike v odnosu do sosednjih držav izhaja prav iz zgodovinsko utrjene dogme, da je načela mednarodnih odnosov in prava treba uporabiti samo takrat, kadar služijo interesom naroda. Zlasti v odnosu do Slovenije to politiko redno uporabljajo in soočajo s pravno šolo, ki pri nas temelji na doslednem upoštevanju načela, ki pogosto meji na pretirano naivno vero v moč mednarodnega prava. A že v odnosu do sosednje Srbije samozavest Hrvaške močno popusti in za razliko od Piranskega zaliva na spornih delih meje na Donavi incidentov tako rekoč ni. Najbrž zato, ker je tudi nad Srbijo samo Bog.

Odločitev arbitražnega sodišča o meji med Slovenijo in Hrvaško je brez dvoma ključni dogodek v slovensko-hrvaških odnosih, odkar smo se preveč zlahka in brez potrebe odpovedali sporazumu Drnovšek-Račan. Arbitražni sporazum je nastal v posebnih okoliščinah, v katerih je bil takratni hrvaški premier Ivo Sanader izpostavljen velikim pritiskom mednarodne skupnosti, zlasti iz EU, naj končno sklene dogovor s Slovenijo. Pa ne samo zavoljo rešitve mejnega spora s Slovenijo in deblokade hrvaških pogajanj z EU, ampak še bolj zavoljo držav na Balkanu, ki bi jim bil kompromisni dogovor dveh sosednjih držav dober zgled za rešitev mejnih sporov. Pa ni bilo nič.

Ko je Hrvaška dosegla svoje cilje, je iznašla način, da se odpove arbitražnemu sporazumu, ki ji je te ključne cilje omogočil. Z vidika Hrvaške je bil to vrhunski obveščevalno-diplomatski dosežek, z vidika njenih sosed pa še en dvom o verodostojnosti države, ki z lahkoto sprejema sporazume, a jih s težavo izvaja. Še več, Hrvaška je znova napovedala možnost uvedbe ekskluzivne ekonomske cone (EEZ) in meri na dvoje: preizkuša odzive sosednje Italije in hkrati izsiljuje Slovenijo, da znova sede za pogajalsko mizo o meji, ne da bi pred tem priznala veljavnost arbitražnega sporazuma. In res: kolikokrat bo še moral slovenski osel na led, da bo zadoščeno hrvaškim interesom?

Tudi izkušnja s prodajo Mercatorja že takrat klinično mrtvemu Agrokorju je poduk o tem, da na Hrvaškem tudi v gospodarstvu veljajo nacionalna pravila. Agrokor je v politično zaščitenem okolju družinskega kapitalizma postal mutant neoliberalizma, ki je z državno pomočjo in enormnimi zadolženjavi snedel vse okrog sebe in zdaj grozi, da bo spravil na kolena živilsko branžo celotnega Balkana. Najvišjo ceno bo seveda plačala prav Hrvaška, natančneje, njeni delavci, kmetje in davkoplačevalci, ki bodo plačali zapitke svojih elit, podobno kot smo Slovenci plačali zapitke bančne luknje.

Zdaj že četrstoletno mučenje Slovenije in Hrvaške, da bi končno določili mejo med državama, se je začelo v času, ko sta si bili državi zelo podobni. Obe sta hrepeli po svobodi in neodvisnosti, bili sta si podobni po razvitosti, delili enake vrednote in se ubadali s istimi tranzicijskimi težavami. A zadnja leta se čedalje opazneje razhajata.

Razlike v notranjih politikah so vsem na očeh, a se še opazneje razhajamo v zunanji politiki, v kateri je Hrvaška čedalje bližje Ameriki in njeni politiki nove cepitve EU na »staro in novo Evropo« s pobudo treh morij, o kateri se veliko govori in malo ve. Hrvaški zaveznici sta vse bolj Poljska in Madžarska, ki tako kot Hrvaška vse bolj stavita na voljo ljudstva, tudi ko je volja ljudstva v nasprotju z doseženimi standardi demokracije in temeljnimi načeli EU. Slovenija medtem trdno ostaja v krogu držav z evrom, ki tvorijo najrazvitejši del sveta in podpirajo reformne procese v EU, ki bi jo naredili trdnejšo in bolj zavarovano pred izzivi časa, med katerimi nista samo problem migracij ali terorizem, ampak še bolj nacionalistični populizem, ki nad sabo priznava samo boga.

Med Slovenijo in Hrvaško počasi, a vztrajno, nastajajo velike razlike, kakršnih med nami že dolgo ni bilo. Zato je prav, da odnose z našo sosedo osmislimo na novo, s tem, da zavzamemo politično držo, da je mejno vprašanje s Hrvaško rešeno, in se v celoti posvetimo ukvarjanju z gospodarsko prihodnostjo in preobrazbo Slovenije iz industrijske v odprto tehnološko-inovacijsko družbo. Z eno nogo smo že v njej, z drugo pa bomo takrat, ko bodo padle še meje v naših glavah.

Prejšnji teden mi je prijazen Franko Košuta razkazal Ribiški muzej v Križu pri Trstu. Enkrat in lično urejen muzej je delo zagnanih ljubiteljev in zavednih donatorjev ter čudovit dom predmetov, ki pričajo o prisotnosti Slovencev na Mediteranu od srednjega veka do današnjih dni. Ali kot bi rekel gospod Franko: »Slovenci smo vedno imeli eno nogo na gorah, drugo pa v morju.«

Ah, saj res: Slovenci smo edini Slovani z Alpami.

- **Obveščevalske koralde in pisane črepinje ali kako sem pri 18 letih telebnil ... v žrelo Udbe. Tekst: Ravel Kodrič, tolmač in publicist. Delo, Sobotna priloga, 26.08.2017, str. 24-25**

Zgodovina

Kako je Udbe izvedela, da sem bil v rosní mladosti goreč podpornik kitajskega voditelja Mao Zedonga, albanskega predsednika Enverja Hoxhe in tihotapec albanske politíčne literature.

Večjezična knjižnica uslužbencev evropskega sveta v palači Justusa Lipsiusa v Bruslju premore ličen slovenski oddelek. K sreči je dostopna tudi nam, »svobodnjakom«, zunanjim sodelavcem evropskih institucij. Pred dvema letoma sem si v njej izposodil knjigo Edvard Kocbek: osebni dosje št. 584. Napisal jo je prizadevni tematski popisovalec Udbinih podvigov Igor

Omerza, nekdanj obetavni strokovnjak za ... »Marxovo pot do delovne teorije vrednosti« (glej Časopis za kritiko znanosti, 1987).

Knjigo sem prebral in med branjem dobil idejo za raziskovalni članek o Kocbekovi misiji v Rimu leta 1944 (prijatelj Jurij Paljk mi je septembra 2016 za njegovo objavo gostoljubno odstopil nekaj prostora v Novem glasu). Zato sem nestrno pričakoval priložnost za naslednji obisk Slovenije, da si priskrbim še zadnja dva zajetna ploda napora, ki ga je Omerza tokrat izrecno posvetil tržaškemu zamejstvu: Karla: Udba o Dragi in Boris Pahor: v žrelu Udbe, saj sta obe knjigi dvignili kar nekaj prahu v zamejstvu in še več v rahločutni Ljubljani. Zadnja še posebej. Pa ne zavoljo Borisa Pahorja, ampak Jožeta Pirjevca. Dočakali sta me v Trstu sredi letošnjega julija.

Seveda sem, gnan od samoljubja kot najbrž mnogi že v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja aktivni politiki, hlastaje planil najprej po njenem imenskem kazalu, da bi »se poiskal«. In res ... »našel sem se« kar v obeh.

Sem se pa od branja obakrat poslovil rahlo poparjen, ker nastopam le v postranski vlogi predsednika tržaškega Slovenskega kluba in prireditelja njegovega javnega »torkovega večera« v Gregorčičevi dvorani v Trstu 17. marca 1987. »Našo« okroglo mizo in razpravo o političnem položaju v Sloveniji in Jugoslaviji je neki Udbin zaupnik med navzočimi očitno posnel na magnetofon in posnetek posredoval nadrejenim. Moj ranjeni narcizem je nekoliko potolažila objava slike, na kateri strežem prijatelju Lojzetu Peterletu s tolmaško storitvijo.

Ker pa iz izkušnje vem, da se danes imenska kazala oblikujejo z ustrezno programsko opremo na računalniku samo iz besedilne podlage, ne pa tudi iz fotografskih reprodukcij objavljenih dokumentov, sem se v krčevitem iskanju potešitve narcisa v sebi oprjel še te zadnje bilke in se – resda s pičlim kančkom upa – lotil listanja. In ne zaman! Trud je bil obilno poplačan z nezadržnim cunamijem smeha.

Na strani 307 več kot dvakrat toliko debelega »cegla« z naslovom Karla: Udba o Dragi se namreč v reprodukciji objavljen zaznamek kopske izpostave Službe državne varnosti z dne 23. septembra 1969 pod naslovom INFORMACIJA v zadevi »Obdelava 'Orient' [...] skrbno pomudi tudi pri moji malenkosti.

Za nepoučenega bralca – teh je začuda iz leto v leto več – naj povem, da mi je bilo takrat 18 let. Bil sem na pragu zadnjega letnika klasičnega liceja Franceta Prešerna v Trstu, veljal za enega od pokrajinskih voditeljev – naj vnaprej poudarim: pravoverne! – Zveze komunistične mladine Italije. Za seboj pa sem imel svežo izkušnjo člana vodstva slovenskega dijaškega gibanja v Trstu, ki je februarja 1968 na valu upora pariške mladine prvič v zgodovini zamejskega šolstva »zasedlo« in za nekaj dni podvrglo »dijaški samoupravi« tedaj še razmeroma mlado licejsko poslopje na Vrdeli pri Sv. Ivanu.

Kdo je Roko-1363?

Name se v tajnem zaznamku nanaša tale odlomek: »[...] Sin Miloša [Kodriča, tedaj podpredsednika SKGZ] Ravel se je vrnil iz Bolgarije z velikim omotom albanske literature. Druži se s strujo Kitajcev, ki imajo sedež v ulici Enrico [sic; prav: Enrico] Toti v Trstu. IZVOR: »Roko-1363«. PREVERJENOST: preverjeno. [...]«.

Ko se je krohot, ki me je ob branju (in narcističnem užitku) neubranljivo popadel, končno polegel, sem kajpak z mislijo pohitel brskati po spominu, da bi ugotovil, po kateri strugi je lahko vestička pricurjajala v kanglico marljivega zapisovalca SDV. Kajti »informacija« ni bila povsem iz trte izvita ...

V tedaj iztekajočih se poletnih počitnicah leta 1969 sem namreč z mamo in tri leta mlajšo sestro resnično obiskal njeno sorodstvo v Sofiji in počitnikoval ob črnomoški obali. Res je tudi, da mi je stara mati, po rodu Albanka iz mesta Korčë, takrat podarila par zvezkov »albanske literature«: abecednik in osnovnošolski učbenik albanščine. A da bi me zato 15-letna sestra zatožila Udbi kot agenta Mao Zedonga?! Nemogoče! Po glavi so se ji, vsaj tedaj, podile čisto druge, recimo jim bolj hormonsko podprte misli.

Če naj bom iskren, moram priznati, da so tedaj tovrstne misli tudi mene že lep čas begale, in ne bom tajil, da sem na pot v Bolgarijo povabil in vzel s sabo deklet, s katerim me je poleg najstniške zagledanosti vezala še skupna vnema v vodstvu dijaškega gibanja. Bila sva sicer iz družin, ki sta se zaradi prepira med Titom in Stalinom kdaj prej utegnili gledati postrani. Toda prelomno leto 1968 je vsaj v naši generaciji spravilo stare zdrahe in zamere. In najina čisto sveža zveza je kvečjemu zapečatila že lep čas dozorelo spravo med nekdanj sprtima taboroma na zamejski levici. Najina očeta sta tedaj že drug do drugega spoštljivo sedela v vrhu Slovenske kulturno-gospodarske zveze, dasiravno je moj oče – kljub svojemu »podpredsedovanju« v SKGZ, Glasbeni matici in športnem združenju BOR ter predsedovanju Partizanskemu pevskemu zboru Pino Tomažič – kmalu spet postal predmet Udbine ljubeče nege v akciji Memorandum, ker naj bi (str. 145) po njenem mnenju z bratom Dušanom in »njuno skupino vodil relativno samostojno politiko v SKGZ z namenom njenega odtegovanja od matične dežele« (!!).

Skratka: ni bilo misliti, da bi me prav punca zašpecal Udbi. Sploh pa: mar ne bi bila informacija v primeru, ki sem ga ravnokar – nemara zgolj zaradi sentimentalne pristranosti – kategorično izključil, natančnejša in iz muhe albanskega abecednika ne bi naredila slona, oprtanega z »omotom albanske politične literature«? A kaj se ve! Ne, ne: v obveščevalski verigi je moral biti kak drug vmesni člen in šum, da je podatek o politično vnetljivi albanski literaturi tako napihnil. A kdo? In kdo se je tedaj sploh skrival pod kodnim imenom »Roko-1363«?

Polijski agent Elvino Cosoli

Do njegove identitete sem se dokopal po daljšem poučnem ovinku.

Na dr. Jožeta Pirjevca me veže večdesetletno polemčno, a spoštljivo prijateljevanje z odkritim sabljanjem v javnosti iz oči v oči – tako kot pač Primorci znamo. Politično in idejno si namreč ne bi mogla biti bolj različna. Sem namreč konservativec in nagnjen k temu, da vztrajam do konca na vseh že potaplajočih se čolnih ... On pa ne! On sproščeno skače z enega čolnika na drugega, brž ko se prvi preveč zamaje ali nagne. No, pustimo to.

Stiska, v katero je Jožeta pognala Omerzova nepremišljena objava nepreverjenega udbovskega zaznamka, in javna gonja proti njemu sta v meni obudili sočutje in solidarnost. Ko mu Boris Pahor ni naklonil odveze in se je v obupu nazadnje zatekel po tolažbo kar k strojnemu detektorju laži, sem sklenil, da tako pač ne gre in da mu nekdo mora priskočiti na pomoč. Pismo sem ga zato opozoril na podatek iz literature, ki bi mu utegnil pomagati iz nastale godlje.

Dušan S. Lajovic je namreč že pred leti svoj spominski zapis Med svobodo in rdečo zvezdo opremil z očitno ne dovolj preiščeno prerešeto in prečiščeno različico centralne aktivne evidence (CAE) Službe državne varnosti, javnosti bolj znane pod akronimom udba.net. V njej nastopa tudi tržaškimi Slovincem mojih in starejših let dobro znani policijski agent Elvino Cosoli, prav tisti, ki mu Omerzova lahkomišelna objava nepreverjenega zaznamka pripisuje, da je v vlogi agenta političnega oddelka tržaške kvesture (DIGOS) imel na zvezi profesorja Pirjevca kot zalezovalca Borisa Pahorja. A glej ga zlomka: Udba ga za tisti čas vodi v njem kot svojega ... registriranega sodelavca.

Prijatelju Pirjevcu sem zato svetoval, naj v Arhivu Republike Slovenije pridobi Cosolijev dosje. Kot sem pričakoval, nisva v njem našla najmanjše sence o kakem Pirjevčevem sodelovanju s Cosolijem. Tudi mi ni do tega, da bi zdaj tu preigraval možnosti, ali je Cosoli po obveščevalni liniji k Udbi enostavno »presedlal«, se morda z njo spustil v bolj ali manj tvegano »dvojno igro« ali z njo nemara – in dokaj nemarno – sodeloval v službeno dogovorjenih okvirih. Sem pa v dosjeju, ki sem ga s prijateljevimi dovoljenjem preletel, zasledil nit, ki je zanetila sum o istovetnosti izvora »Roko-1363«, osebe pač, ki me je Udbi v okviru obdelave »Orient« zatožila kot nevarnega agenta Mao Zedonga, Zhou Enlaia in Enverja Hoxhe.

Osmega julija 1969 – le nekaj mescev pred informacijo, ki me tako obremenjuje – je namreč isti vir, »sodelavec Roko-1363«, koprski izpostavi Službe državne varnosti postregel s prav tako »preverjeno« informacijo, da je Cosoli »v zadnjem času že večkrat iskal možnost, da bi prišel v stik s sodelavcem 'Rokom' v Trstu. Poklical ga je po telefonu in ga povabil na razgovor, poznata se namreč še od prej, ko je Cosoli šel v policijo, ker sta oba stanovala pri Sv. Ani [tržaško jugovzhodno predmestje pri stadionu, op. R. K.]. Na razgovor pa ga Cosoli vabi predvsem sedaj, ko je 'Roko' prišel v vodstvo SKGZ, ker se Cosoli zanima za to našo manjšinsko organizacijo. 'Roko' je vsakokrat odklonil vabilo na razgovor in se opravičil, da nima časa. Ne mara imeti z njim stikov, ker je v Trstu preveč poznan, kljub temu pa, če bo prilika nanese, se bo z njim razgovarjal, da ugotovi, kaj hoče oz. kaj ga zanima.«

Stric Mitko! Ti?

Pri priči se mi je posvetilo: »Stric Mitko! Ti!«

Naj takoj povem, da me podatek sam po sebi ni kdo ve kako presenetil. Pokojna nona Marička, izkušena ilegalka OF, me je, takoj ko je zaznala, da me – kratkohlačnika – politika privlači, začela sproti umno in modro seznanjati s protislovi primorskega političnega zakulisja. Tudi z drobnarijami, kakršna je denimo tale, da je nekaj let po Stalinovi smrti, ob začetnem še previdnem otipavanju med KP Italije in ZK Jugoslavije, neki potnik v avtomobilu generalnega konzulata SFRJ ponoči vztrajno zahajal na dvorišče naše vrtnarske domačije pri Sv. Ani na zaupne pogovore z njenim zetom Karlom Šiškovičem - Mitkom. Pozneje, v devetdesetih letih, sem iz prve roke od nekdanjega slovenskega predsednika zvezne vlade izvedel, kako sta se z Mitkom, tedaj že članom CK KP Italije, prijateljsko sestajala v Padovi, kjer je bil Šiškovič asistent za zgodovino na filozofski fakulteti. V Padovi pa zato, da se morebiti kdo v Trstu ali Kopru, ko bi ju zalotil in prepoznal, od osuplosti ne bi onesvestil ...

Brzdati se moram, da me v skromnem časopisnem prispevku ne bi zaneslo predaleč. A naj vseeno ta odskok sklenem z žlahtnimi besedami, ki jih je Boris Pahor zapisal v svoj dnevnik 22. marca 1982, ker menim, da je dolg do Mitkovega spomina še danes neporavnan:

»Pred dobrim mesecem je preminil dr. Karel Šiškovič. V zvezi s to nepričakovano težko izgubo se mi vsiljuje ugotovitev, kako se v naši narodni skupnosti pravzaprav vse dogaja mimo nje. Dr. Šiškovič je bil namreč v hudih časih informbirojevskih napadov v vrstah napadalcev in njegovi brošuri, v kateri govori o tifofašistih, je uvod napisal sam Vittorio Vidali. Prav gotovo, s svojim delovanjem v prid slovenske publicistike, se je dr. Šiškovič z leti rehabilitiral, čeprav se marsikatero takrat spočeto zlo ne da več popraviti. No, a ljudje, ki nam po vojski krojijo usodo, ne čutijo prav nobene dolžnosti, da bi Šiškovičevo osebnost obravnavali zgodovinsko, da bi na dostojen način skupnost seznanili s podobo človeka, od katerega so se poslovili. Žalost ob izgubi namreč ne izključuje trezne presoje, morali pa bi ti vodniki čutiti dolžnost, da spoštujejo ljudi, za katere pišejo članke, ne pa ravnati z njimi kot z otroki. Voditelji italijanske komunistične stranke so glede tega vendarle nekoliko drugačni. O Šiškoviču, in jim je seveda žal za izgubo, pravijo, da je bil kompleksna osebnost, ki se je znašla v kompleksnosti zgodovinskega dogajanja. Prav tako tudi povejo, da je zapustil stranko, zadnje čase pa spet prosil za vstop vanjo.«

A vrnilo se k »Roku-1363« in Cosoliju ... Res je bil Šiškovič konec 60. let kooptiran v vrh SKGZ že kot strokovnjak Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani in začel v Trstu pripravljati tla za odmevno Mednarodno manjšinsko konferenco 1974 ter v istem mahu krčil pot ustanovitvi Slovenskega raziskovalnega inštituta – SLORI. Prav tako je res, da je bil Cosoli v 60. letih na čelu komisariata za javno varnost pri Sv. Ani.

Torej, drži: v žrelo Udbe me je kot Maovega agenta potemtakem pahnil ... stric Mitko. A ko sem si otrl še zadnjo solzo smeha (in ganjenosti ...), si nisem mogel kaj, da ne bi ostrmel nad tem, kako je mogla oseba, ki je vrhu SZDL in ZKS in v tednik Naši razgledi prispevala tako prodorna, akademsko izbrušena in temeljita politična poročila in razprave, prodajati o meni nepreskrbljenemu dežurnemu domorodcu pri Udbi takele ... koralde in pisane črepinje?! In to ... bojda preverjene! Toda, če prav pomislim ... Pa saj »strica Mitkota« sploh ni bilo z nami v Bolgariji?! Od koga vruga je lahko iz naše družine potemtakem sam poceni kupil te koralde in pisane črepinje, da jih je lahko preprodal Udbi?

Spet se mi je posvetilo! Bralec naj mi ne zameri teh par zasebnih zdrah in traparij; potrebne so za razumevanje pristnega obveščevalnega zakulisja!

Sestrična in njen izvoljenec

Nekaj let pred tisto zgodnjo jesenjo 1969 se je namreč stric Mitko ločil od žene – moje tete – in si ustvaril v Ljubljani novo družino. Mladoletna otroka iz prvega zakona – moja sestrična, vrstnica in sošolka ter pet let mlajši bratranec – sta ostala pri materi in starih starših. Sestrična se je že pred pragom polnoletnosti upala in znala upreti nerazsodnemu, a v tistih časih nič kaj nenavadnemu, kuhanju zamere pri starejši generaciji in se povsem naravno odzivala na očetovo iskanje stika z njo. A da ne bi po nepotrebnem vznemirjala domačih, je potrebovala kritje in pajdaša, ki bi ji – denimo – za zamudno vračanje iz šole, od učne ure pri Glasbeni matici ali od gledališke predstave pred njimi kot priča zagotavljal verodostojnost njenega izgovora in alibija. Našla ga je, kajpak, v meni.

In ko je v meni že prepoznala preverjenega zaupnika, ki ji je kril hrbet pri stikih z očetom, si je rekla: pa naj bosta dve muhi na en mah. Skratka, določen sem ji bil tudi za kritje pri stikih z izvoljencem, tedaj že študentom zgodovine, odličnjakom na tržaški filozofski fakulteti, poznejšim možem in očetom danes uveljavljene gledališke igralko v ansamblu SSG v Trstu. A tedaj je bil nadobudni mladenič – tudi v političnem pogledu – resnično že »kuhan in pečen« pri tržaških maoistih s sedežem v ulici Enrico Toti.

Ko sta izvedela, da se poleti 1969 odpravljam z mamo, sestro in dekletom počitnikovat v Bolgarijo, se jima je zahotelo, da bi se nam pridružila. Spet sem jima moral držati svečo; še prej pa pridobiti mamino soglasje oziroma obljubo, da o »slepem potniku« v odpravi (sestričinem fantu) ne bo črhnila nobene niti z možem Milošem, kaj šele z njegovim sorodstvom. In res: srečno smo tudi z njim – in z njegovim »eksczesnim« vedenjem – prekrmarili Bolgarijo in prelisičili, tako se nam je vsaj zdelo, tudi budno oko njene policije. Ne pa Udbinoga ...

Po vrnitvi na domača tla sem jima v Trstu kajpak spet omogočil zaupno srečanje s »stricem Mitkotom«, da sta mu lahko poročala – v nekaterih potankostih najbrž avtocenzurirano – o lastnih, a očitno tudi mojih podvigih na balkanskih tleh. Dvomim, da je Udba »ozvočila« Mitka oziroma ga opremila z žepnim magnetofonom. A pripoved mladih popotnikov je morala biti tako živa in barvita, da je nanj naredila – ehm, kako naj rečem? – močan vtis. Še ravno prav, ker mu je koprška izpostava SDV že določila zmenek, na katerega bi se mu bilo nerodno že spet prikazati praznih rok.

Takole sem si lastnoročno izkopal jamo, skoz katero sem, neroda, komaj sem prestopil prag polnoletnosti, zdrknil v žrelo Udbe.

A kaj ima vse to pravzaprav opraviti z naslovno Drago, vsakoletnim jesenskim zletom matične, zamejske in zdomske Slovenije v režiji katoliškega Društva slovenskih izobražencev? Čisto nič! Avtorja objave – magistra Igorja Omerzo – je namreč le do zgrožene vzhičenosti prevzela in preslepila uvodna mastna informacija v objavljenem dokumentu, ki mrko oznanja: »Federacija KPI[talije] v Trstu hoče likvidirati S.[tojana] SPETIČA, češ da je jugoslovanski agent.«

Prepričan je bil namreč, da smo krvoločni tržaški komunisti konec 60. let stregli Stojanu Spetiču po življenju.

Revež pač ne ve, da smo se ga tržaški komunisti odkrižali dosti bolj zvito in elegantno: volivce smo pregovorili, da so ga poslali – v italijanski parlament.

- **Incident v Piranskem zalivu. C. R. Delo, 28.08.2017, str. 2**

Provokacija. Pet ribiških ladij s spremstvom

Piran – Včeraj popoldne okrog 16.00 ure je prek mejne črte, določene z mednarodno arbitražo, priplulo pet hrvaških ribiških ladij, spremljali pa sta ju dve hrvaški policijski plovila. Slovenska policija je hrvaška plovila opozorila, da se nahajajo v slovenskih vodah. Po navedbah koprške policijske uprave so se hrvaška plovila v slovenskih vodah zadrževala okrog uro in pol, potem pa so se umaknila.

Po navedbah portala 24ur hrvaška plovila v slovenskih vodah niso ribarila, pač pa so prek mejne črte zavila na piknik. Incident v Piranskem zalivu se je zgodil štiri dni zatem, ko je predsednik hrvaške vlade Andrej Plenković obiskal ribiče v istrskem Umagu in jih zagotovil, da lahko svoje delo v Piranskem zalivu opravljajo tako kot pred razsodbo arbitražnega sodišča. Na Plenkovićevo izjavo se je z besedami, da »izgublja potrpljenje«, odzval predsednik slovenske vlade Miro Cerar. Miro Cerar naj bi septembra obiskal Zagreb, vendar sta viziji Ljubljane in Zagreba, o čem naj bi razpravljali med obiskom Hrvaške, diametralno nasprotni. Predsednik slovenske vlade je hrvaški strani sporočil, da pričakuje pogovor o načinu implementacije arbitražne presoje. Hrvaška stran pa vztraja, da arbitražna sodba ne obstaja, zato o implementaciji ni mogoče razpravljati.

- **V Italiji se izkrca vse manj migrantov. Saša Vidmajer. Delo, 28.08.2017, str. 6**

Migracije. Italija, frustrirana zaradi nesolidarne EU, okrepi sodelovanje z Libijo

Avgusta se je izkrvalo v Italiji 2859 migrantov, kar je 72 odstotkov manj kot lani. Podatek z naslovnice italijanskega časopisja kaže, kako zelo je Italija, frustrirana zaradi odsotnosti evropske migracijske politike in prepuščena sama sebi, zaostri nadzor meja in okrepi sodelovanje z Libijo.

Italijanske oblasti kot vzrok za zmanjšanje prihodov navajajo sodelovanje z Libijo, predvsem s tamkajšnjo obalno stražo, ki s pomočjo italijanskih ladij nadzira morje. Število prihodov naj bi se znatno zmanjšalo po srečanju italijanskega notranjega ministra Marca Minnitiya z župani libijskih mest v začetku avgusta. Imenovani je pred kratkim komentiral, da je 600.000 prišlekov v Italiji po letu 2014 »epohalen trend«, ki »preizkuša meje tolerance Italije« in »ogroža demokratično tkivo«. Evropska unija se po njegovem premalo zaveda, da gre v resnici za njeno južno mejo.

Padec

Kar se dogaja v libijskem morju, je zares neverjetno, so dramatično zmanjšanje te dni povzemali italijanski mediji. Še spomladi se je zdelo, da se stvari poslabšujejo: aprila so se prihodi povečali na 22.993 v primerjavi z 19.957 v istem mesecu leto pred tem; junija se je ponovil isti trend, razmerje je bilo 23.526 v primerjavi z 22.339. Vsi so s strahom pričakovali tegobno poletje, tragično predvsem za prišleke, saj je bilo ob tolikšnem številu ljudi na begu iz Afrike zelo verjetno, da bi preštevili, moški, ženske in otroci, potonili v morju. In razmere bi bile skrajno naporene tudi za Italijo, ki bi jih morala sprejeti v številu, ki ga ne zmore. Preobrat se je zgodil s sporazumom o sodelovanju Italije z libijskimi oblastmi za omejevanje migrantskih prečkanj Sredozemlja.

Po podatkih Mednarodne organizacije za migracije (IOM) je letos na italijanske obale prispelo skoraj 95.000 migrantov, to je 85 odstotkov vseh v Evropi. Po letu 2015, ko je na evropsko celino čez morje prišel poldrugi milijon ljudi, so številne evropske države zaostri svoje politike in zaprle meje. Edina evropska strategija, ki jo je opaziti, je utrjevanje meja. Po lanskem sporazumu Evropske unije s Turčijo je tudi Italija, ki ji je EU pri tem vprašanju obrnila hrbet, spremenila pristop in poskuša zaustaviti prehode čez morje, migracije iz severne Afrike in trgovino z ljudmi. Politiko je zaostri po junijskih lokalnih volitvah, na katerih so slavili župani populističnih strank, ki zagovarjajo protipriseljensko politiko.

Kodeks

Zmanjšanje izkrcaj v Italiji sovпада s kontroverzno odločitvijo rimske vlade o operacijah v libijskih vodah in kodeksu o ravnanju, ki določa strožja pravila za nevladne organizacije, ki rešujejo migrante v osrednjem Sredozemlju. Italija je podprla

libijsko oblast in omejila humanitarne akterje, kot so Zdravniki brez meja in organizacija Save the children, ki delujejo vzdolž obale. Libijska obalna straža je razširila svoje območje delovanja v mednarodne vode – Tripoli in nevladne organizacije navajajo zelo različne podatke, za koliko navtičnih milj – in omejila dostop humanitarnim organizacijam. Italija pa v operacijah sodeluje z dvema ladjama, patrolnim plovilom in enoto za tehnično in logistično pomoč.

Julija je parlament v Rimu sprejel sporni kodeks delovanja za nevladne organizacije na območju Mediterana, kjer potekajo iskalne in reševalne operacije. Ta jim v razmerah neposredne nevarnosti prepoveduje vstop v libijske ozemeljske vode, odzivanje na telefonske klice za pomoč pri odhodu migrantov, premeščanje rešenih iz morja na druga plovila. Tri humanitarne organizacije od osmih so nazadnje sprejele omenjene pogoje, Zdravniki brez meja so zavrnil podpis dogovora z razlago, da bo imel za posledico še več trupel v morju. Po njihovem prepričanju gre za neskladje s »temeljnimi humanitarnimi načeli, kot so neodvisnost, nevtralnost in nepristranost«. Organizacija Human Rights Watch pa med drugim svari pred vračanjem migrantov v kaotično in politično nestabilno Libijo, skrbijo jih mučenja, smrtno grožnje, tudi prisilno delo. Podobno navaja tudi najnovejše poročilo visokega komisariata ZN za begunce; čeprav se je število prihodov močno zmanjšalo, so številni še vedno žrtev mrež tihotapcev v ljudmi, tvegajo zlorabe ali smrt, celo oboje. Po podatkih UNHCR je verjetnost umiranja na poti v Evropo za migrante še vedno alarmantno visoka.

Medtem ko se je število izkrcanj v Italiji zmanjšalo, so se odprle alternativne poti. Povečalo se je število migrantskih prihodov v Španijo, predvsem iz severnega Maroka. Po podatkih Združenih narodov jih je, predvsem v poletnih mesecih, v Španijo prišlo približno 9000.

Volitve

Italija izraža optimizem ob zajeitvi prihodov, ob vse večjih trenjih med vlado in humanitarnimi organizacijami ter tudi obtožbah, da so nekatere sodelovale pri tihotapljenju ljudi, poziva k »vzajemnemu zaupanju«. Toda migrantska kriza hkrati močno pritiska na rimsko vlado in daje zagon populističnim opozicijskim strankam. To zadnje vznemirja tudi Unijo, gre za tretje največje evropsko gospodarstvo, parlamentarne volitve bodo v prvi polovici prihodnjega leta.

Na vrhu javnomnenjskih lestvic sta Demokratska stranka Mattea Renzija in Gibanje 5 zvezd Beppeja Grilla, oba imata podobno podporo. Politična slika pa je zelo razdrobljena, težko si je predstavljati, kdo bi čez pol leta lahko zmagal, kolikšno podporo bi sploh dobil. Pomenljiv pa je tudi podatek raziskav javnega mnenja, da voditeljem političnih strank – Renziju, Berlusconiju in Luigiju Di Maiu ob Grillu – podpora usiha. Tačas najbolj cenjen, priljubljen italijanski voditelj je Paolo Gentiloni, ki je predsednik vlade in ne voditelj stranke.

- **Ali je imel Helmut Kohl prav? Božo Dimnik, zdravnik in mednarodni svetovalec. Delo, 28.08.2017, str. 14**

Pogled iz ozadja

Na začetku letošnjega julija sem se znašel v Münchnu na proslavi 125. obletnice Deutsche Bank, v katero sem v podružnici na Schwanthaler Strasse pred skoraj šestdesetimi leti vložil petdeset nemških mark. Slavnostni govornik Asoka Wöhrmann me je navdušil z izjemnim govorniškimi darom in pronicljivimi ocenami sedanjega in prihodnjega ekonomskega položaja v Evropi in svetu. Pri dvanajstih je kot posvojenec prišel v Nemčijo s Šrilanke, potem ko so mu starši umrli v prometni nesreči, zdaj pa je na čelu največje nemške banke. Kasneje mi je ob pivu zaupal, kako je kot pionirček mahal z jugoslovansko zastavo, ko so v njegovi takratni domovini sprejemali maršala Tita. In ker je ob meni sedel tudi prijatelj pokojnega gospoda Habla, mojega prvega bančnega svetovalca pri DB, ki mi je prav tako v juliju pred 26 leti omogočil prvi stik s predsednikom Helmutom Kohlom, se mi je sprožil niz asociacij.

Pred kratkim preminuli nemški politični velikan je takrat odločno nasprotoval razpadu Jugoslavije po našem scenariju, prav tako mu je sprva nasprotoval njegov zunanji minister Hans-Dietrich Genscher. In čeprav smo kasneje tudi s pomočjo Nemčije dosegli samostojnost – tako mi kot Hrvatim – me je gospod Habl, kadarkoli se je na Balkanu kaj zapletlo, znal presenetiti z vprašanjem, ali predsednik Kohl takrat pa le ni imel prav.

Ob takšnih spominih in asociacijah, ki jih sprožajo, se človeku nehote postavljajo neprijetna vprašanja. Dosegli smo vse, kar smo si Slovenci in Hrvati želeli, uresničili smo sanje svojih dedov in pradedov, zdaj se pa spotikamo ob arbitražnem sporazumu, ki to noče biti in je slabši od sporazuma Drnovšek-Račan. Namesto da bi se pogovarjali o tem, kako bomo bolje živeli – in ko že govorimo o morju (oziroma se o njem pripravimo), kako ga bomo očistili in vanj vrnili ribe. Moj oče, ki je bil zakupnik dela Save in Ljubljance, je vedno govoril, da ni lastnik vode, ampak rib, ki v njej plavajo! Repopolizacija je tema, o kateri bi se morali pogovarjati s Hrvati. Slovenci ga imamo malo, imamo ga pa vendarle: najlepše morje na svetu z najkakovostnejšo ribo na planetu! Le redki politiki to razumejo. Žal so med temi, ki tega ne dojamejo, celo naši prijatelji Dalmatinci, ker so pač od vekomaj živeli v ekološkem in ihtiološkem izobilju. Kakšno neznanje, zaslepljenost in krmarjenje na plitvino!

Na stotine primerov posledic ropanja morskega bogastva lahko naštejemo, a bom zaradi pomanjkanja prostora samo enega. Ko smo se pred štiridesetimi leti potapljali v bližini Suska v času drstenja grancevul, smo lahko občudovali kupe teh rakovic, ki takrat zlezejo druga na drugo. V uro dolgem potopu smo naleteli na nekaj teh do štiri metre visokih kupov. Štiri desetletja kasneje ni v tistih globinah nobenega kupa več, še huje, niti ene osamljene rakovice ne moreš več srečati.

Avgusta je bilo v Poreču srečanje pod naslovom Prihodnost Evrope in ob robu tega srečanja sta poslanca evropskega parlamenta, naš dr. Igor Šoltes in hrvaški Ivo Jakovčić, pokazala pripravljenost, da bi v Bruslju predstavili pobudo o ustanovitvi skupnega inštituta za repopolizacijo Jadrana. Tako bi dokazali ne samo to, da nam je mar za skupno morje, temveč da znamo, tako kot pri osamosvojitvi pred 26 leti, za skupen cilj združiti moči še danes.

To je tudi v vitalnem interesu Evrope, ki bo z veseljem podprla tak projekt. Iskati moramo rešitve, ne pa izgovorov za ohranjanje problemov. Potem mi ne bo težko odgovarjati na vprašanje, ali ni imel predsednik Kohl (in z njim takrat ves svet) prav, ko je bil proti razpadu Jugoslavije.

- **Migrante bi zadržali že v Čadu in Libiji. Barbara Kramžar, dopisnica. Delo, 29.08.2017, str. 3**

Begunski vrh v Parizu. Macron za zmanjšanje poceni vzhodnoevropske delovne sile

Berlin – Migrantski val iz Afrike proti Evropi bodo v prihodnosti nadzorovali že v tranzitnih državah, te pa bodo v zameno prejele varnostno in gospodarsko pomoč. To so v Parizu sklenili voditelji Francije, Nemčije, Italije, Španije, Libije, Čada in Nigra.

Afriške migrante na poti proti Evropi bodo v prihodnosti poskušali zadržati že v Čadu, Nigru in Libiji, so francoski predsednik Emmanuel Macron, nemška kanclerka Angela Merkel, španski premier Mariano Rajoy in italijanski Paolo Gentiloni ob sodelovanju visoke predstavnice EU za zunanje zadeve Federice Mogherini sklenili na pariškem srečanju z voditelji teh afriških držav: libijskim Fajezom Al Serajem, čadskim Idrisom Debyjem in nigrskim Mahamadoujem Issoufoujem. Tistim, ki izpolnjujejo pogoje, bodo omogočili lažji prihod v Evropo, na vsak način pa hočejo presekat mreže tihotapcev z ljudmi, ki zdaj iskalce azila ali pa samo boljšega življenja pošiljajo na tvegano pot čez Sredozemsko morje. V ponedeljek se je italijanski notranji minister o podrobnostih že pogovarjal s kolegi iz Libije, Čada, Nigra in Malija, o tesnejših povezavah pri spopadu z migrantsko krizo pa so razpravljali tudi predstavniki nemške in egiptovske vlade.

Pomoč evropskih držav

Evropske države bodo poskušale pomagati tudi varnostno in gospodarsko, saj je življenje v nekaterih afriških državah tako zelo povezano s tihotapljenjem ljudi, da so afriški udeleženci vrha pozivali k pomoči pri iskanju alternativ za kriminalni način preživljanja, med drugim k trgovini in h kmetijstvu.

Nemška kanclerka Angela Merkel se je na tiskovni konferenci zavzela še za prenovo dublinskega sistema. Ta zdaj najbolj obremenjuje prve države EU, v katere prihajajo migranti, resnici na ljubo pa se velika večina takoj po prihodu poskuša prebiti prav v Nemčijo, zato ima tudi ta država velik interes za učinkovitejši spopad z migrantsko krizo.

Ta se, kot poročajo iz Italije, sicer nepričakovano umirja. V najbolj ugodnem vremenu za tvegano potovanje se je avgusta število beguncev zmanjšalo kar za devetdeset odstotkov, čeprav je še ob začetku poletja skokovito naraščalo. Eden pomembnih razlogov je kaos v Libiji, kjer je zaradi nenehnih spopadov vse bolj tvegano tudi za migrante, a tudi oblasti, kolikor lahko nadzorujejo položaj, vse bolj zavračajo zasebne evropske in druge organizacije, ki množicam pomagajo pri begu.

Proti zahodu

Kljub tako presenetljivemu zmanjšanju priseljavanja po sredozemski poti in lanskem zaprtju balkanske so begunci in migranti ena osrednjih tem nemške predvolilne kampanje in krščansko-demokratska kanclerka mora v njej zagovarjati svojo začetno človekoljubno politiko. Migracije, tokrat z vzhoda na zahod, pa nakazujejo tudi nove politične spore v Evropi.

Voditeljica Nemčije, ki je prevzela levji delež zadnjega begunskega navala, še vedno vztraja pri njihovi pravičnejši razdelitvi med evropskimi državami, francoski predsednik pa zdaj nakazuje drugačne račune. Vzhodnoevropskim državam, ki jih je obiskal med nedavno turnejo, naj bi v zameno za obračun s poceni delovno silo iz tega dela Evrope nakazoval možnost odprave razdeljevanja beguncev. Sedanja več kot dvajsetletna pravila EU pri zaposlovanju delovne sile iz Vzhodne Evrope v nekaterih primerih dovoljujejo plačevanje socialnih prispevkov v domačih državah, pa čeprav morajo tudi ti zaposleni spoštovati zajamčeno plačo v državah, v katerih delajo. A so že socialni prispevki večinoma precej nižji od tistih v zahodnoevropskih državah.

Med vzhodnoevropskimi zaposlenimi v zahodnoevropskih državah je takšnih »napotnih delavcev« le malo, a tudi v Nemčiji mnogi kažejo razumevanje do novega francoskega predsednika, pa čeprav so lahko zaskrbljeni zaradi morebitnih novih napetosti, ki jih lahko takšna stališča prinesejo EU.

• Afriški lonec na pritisk. Damijan Slabe o pariškem mini begunskem vrhu. Delo, 29.08.2017, str. 5

Po podatkih Mednarodne organizacije za migracije se je naval beguncev čez Sredozemlje ta mesec, kot po čudežu, ustavil. V Italijo je do 25. avgusta priplulo »le« 2932 beguncev, to je 90 odstotkov manj, kot avgusta lani, ko so jih v istem mesecu našli 21.294. Vreme je lepo, morje mirno, afriški problemi so isti, kot so bili, politiki evropskih sredozemskih držav (Italije, Francije in Španije), ki so se na pobudo francoskega predsednika Emmanuela Macrona skupaj z nemško kanclerko Angela Merkel v Parizu včeraj na mini begunskem vrhu sestali z voditelji Libije, Nigra in Čada, pa se pred evropsko javnostjo delajo, kakor da ne vedo čisto dobro, kaj je pravi vzrok (njihovega trenutnega veselja in olajšanja). Kar je čisto sprenevedanje. Libijske milice, ena bolj brutalna od druge, so pred časom od EU dobile tiho soglasje, da v svojih ozemeljskih vodah lahko počnejo, kar jih je volja. Tudi streljajo na reševalne ladje humanitarnih organizacij in begunce na silo vračajo nazaj v Libijo. Vlada v Rimu je julija sprejela kodeks, po katerem »humanitarci« iz morja rešenih beguncev ne smejo več prekravati na večje ladje, kar je večini, ki ima na voljo le manjša plovila, onemogočilo reševanje. Nekatere so celo obtožili sodelovanja s tihotapci. Obrambni ministrici Nemčije in Francije sta se prejšnji mesec mudili v članicah tako imenovane sahelске peterice (Čad, Niger, Mali, Mavretanija in Burkina Faso) in tamkajšnjim režimom obljubljali vojaško pomoč za boj proti kriminalcem in tihotapcem, v resnici pa, ker gre za sumljive in nedemokratske režime, za ustavitev beguncev. Sam gostitelj tokratnega mini vrha, novi francoski predsednik Macron, pa se je pred časom sestal s predsednikom vlade libijske narodne enotnosti Fajezom al Sarajem, ki ga mednarodna skupnost priznava, a v državi ne more storiti ničesar, in z njegovim najhujšim političnim nasprotnikom, maršalom Halifom Haftarjem, ki velja za vojaško najmočnejšega moža vzhodne Libije. Je po vsem naštetem kdo še pripravljen dvomiti o pravih vzrokih začasno zatišje med prestrašenimi begunci in za previdno izjavo nemške kanclerke Angele Merkel, ki je tik pred odhodom v Pariz za Welt am Sonntag posebej poudarila, da v EU »posebno pozornost namenjamo temu, da libijske obalne straže ravnajo po mednarodnem pravu tako pri obravnavanju beguncev in migrantov kot pri stikih z nevladnimi organizacijami«, in da bi EU ob morebitnih kršitvah morala »ustrezno ukrepati«? Vsaj »begunska mati« Merklova se očitno zelo dobro zaveda, kako ogromno napako dela Evropa, ker nemočna in nezmožna s svojimi umazanimi ukrepi zgolj kratkovidno tišči varnostni ventil na afriškem loncu na pritisk, v katerem so se brutalno nakopičili tako rekoč vsi problemi sodobnega sveta od časov kolonializma do neokolonialnega izkoriščanja, interesnih vojn, neoliberalnega pohlepa, razvojnih, demografskih in okoljskih katastrof. Ne le Evropa, ves svet bi jih moral že zdavnaj začeti reševati, sicer nam bo črna celina, kjer zdaj čaka na beg najmanj 80 milijonov na lakoto in smrt obsojenih beguncev, razneslo z vsemi katastrofalnimi posledicami za ves svet. Sirskih in iraških beguncev je bilo, če je kdo pozabil, le nekaj milijonov.

- **Kosovo je za Srbijo že izgubljeno. Vili Einspieler. Delo, 29.08.2017, str. 6**

Normalizacija odnosov. V Srbiji si ustvarjajo mnenje o Kosovu prek stališč oblasti, kar velja tudi obratno
Srbski predsednik Aleksandar- Vučić je spodbudil notranji -dialog o Kosovu, ki ne bo obremenjen s tabuji. Vojna koalicija na Kosovu menda poskuša zagotoviti parlamentarno večino s priznanjem črnogorske manjšine in oblikovanjem kosovske vojske.

Napoved Aleksandra Vučića o novi vzpostavitvi dialoga s Kosovom je dobrodošla, ker je bil napredek v bruseljskem dialogu dosežen praviloma le takrat, ko je srbska politika umirila strasti. V Srbiji še vedno prevladuje mnenje, da je Kosovo plemenska ureditev in patriarhalna družba, v kateri vsi poslušajo voditelja. Glede na to, da okoli 80 odstotkov Srbov ni bilo nikoli na Kosovu, si v Srbiji ustvarjajo mnenje o Kosovu prek stališč oblasti, kar velja tudi obratno.

Mračna senca srbske zgodovine

Po skoraj desetih letih od razglasitve neodvisnosti Kosova Beograd niti pod razno ne namerava priznati kosovske samostojnosti. Na drugi strani Priština še vedno noče razumeti potreb srbske manjšine, ki že stoletja živi na Kosovu. V Prištini so nemška, angleška in francoska univerza, ni pa srbske univerze, tako da mora večina srbske mladine študirati v Kosovski Mitrovici. To je tudi posledica dejstva, da tako na Kosovu kot v Srbiji zmagujejo nacionalistične stranke, ki živijo od ustvarjanja zunanjih sovražnikov. Kljub nezadovoljstvu ljudi s strankarskimi državami je v manjšini politična ponudba, ki bi namesto nacionalizma ponujala rešitev za visoko stopnjo korupcije, neučinkovitost institucij ali zaposlovanje po strankarski pripadnosti.

Po oceni časnika Frankfurter Allgemeine Zeitung je Vučić preskočil mračno senco srbske zgodovine. V eseju je namreč zahteval od rojakov, naj se spriznajo z dejstvom, da je Kosovo, ki je z ameriško in zahodnoevropsko podporo razglasilo neodvisnost, za Srbijo izgubljeno. To že dolgo menijo tudi mnogi Srbi, ki jim je pomembnejši osebni standard kot mit o srbskem Kosovu. Kljub temu se vodilni srbski politiki zaradi vpliva manjšine nacionalističnih intelektualcev in pravoslavnih poglavarjev niso upali imenovati stvari s pravi imenom.

Nemara je Vučić zaradi absolutne zmage na predsedniških volitvah ocenil, da se mu ni treba več bati volivcev, ki so pod vplivom zadržanih nacionalistov. Navsezadnje tudi njegova Srbska napredna stranka prevladuje v parlamentu. Kakorkoli, Vučić je dosegel začetek notranjega dialoga o Kosovu, ki ne bo obremenjen s tabuji. Čeprav je hkrati izjavil, da bo Beograd storil vse, da bo preprečil članstvo Kosova v Unescu. Čeprav glede temeljnega vprašanja nočeta popustiti ne Beograd ne Priština, to še ni razlog, da ne bi mogla doseči praktičnega napredka.

Tajni recept za kosovsko vojsko

Kosovo je še vedno brez vlade, ker relativnemu zmagovalcu volitev Ramushu Haradinaju ni uspelo zagotoviti nove parlamentarne večine. Premier bi lahko postal, če ga bodo podprli kosovski Srbi, ki jih nadzira Beograd. Čeprav je Beograd razglasil Haradinaja za največjega vojnega zločinca, je dejstvo, da so poslanci srbske manjšine v preteklosti glasovali tudi za Hashima Thaçija, ki velja za simbol zla. Zmagovalna koalicija na volitvah za zdaj očitno nima potrebne minimalne večine 61 poslancev za izvolitev predsednika parlamenta.

Politični kaos na Kosovu naj bi vojna koalicija po navedbah portala Sputnik presešla s tajnim receptom za oblikovanje kosovske vojske. Milo Đukanović in Thaçi naj bi se že pred volitvami v Črni gori dogovorila, da bodo Albanci glasovali za Đukanovićeve socialiste, Kosovo pa bo priznalo črnogorsko manjšino. Tako bi lahko Haradinaj zagotovil potrebno parlamentarno večino, prvi korak nove vlade pa bi bil preoblikovanje kosovskih varnostnih sil v vojsko.

Mednarodna skupnost in Nato sta opozorila Prištino, da Kosovo ne more oblikovati vojske, če zanjo ne bo glasovala tudi dvotretinjska večina manjšinskih poslancev, kot določa kosovska ustava. Haradinaj, Thaçi in prvak njegove stranke Kadri Veseli zato lobirajo tudi med bošnjaškimi in srbskimi poslanci ter jim ponujajo visoke funkcije. Po navedbah medijev je taktika obrodila prve sadove.

Črnogorci naj bi postali, kar je navedlo tudi njihovo kosovsko združenje, ustavno priznana manjšina na Kosovu še pred oktobrskimi lokalnimi volitvami, in to kljub temu, da jih je skoraj mogoče prešteti na prste ene roke. S tem ciljem je bila letos sprejeta tudi strategija o integraciji in afirmaciji Črnogorcev v kosovsko družbo.

- **»Šole, bolnišnice in ostalo za libijsko prebivalstvo«. S. V. Delo, 30.08.2017, str. 6**

Italija in migranti. Program notranjega ministrstva in pomoč Libiji – Je bil begunski mini vrh v Parizu uspeh? Medtem ko Italija izraža -zadovoljstvo s pariškim vrhom oziroma dogovorom o nadzorovanju migrantskih tokov iz Čada in Nigra – »končno jasna strategija«, je v ponedeljek izjavil premier Paolo Gentiloni –, notranje ministrstvo v Rimu pripravljeno načrt, kako -pomagati Libiji.

Načrt notranjega ministra Marca Minniti predvideva nove šole, bolnišnice, športne centre, tudi televizijske kamere za nadzor, pri čemer ima Italija vso podporo Evropske unije. Po podatkih, ki jih je včeraj objavil milanski Corriere della Sera, bo za naštetu na razpolago 170 milijonov evrov, denar bo namenjen tudi za električno in vodovodno omrežje.

Seznam projektov za Libijo naj bi pomagal predvsem tamkajšnjemu prebivalstvu. Sicer pa je Minniti minister, čigar trda politika – nekateri pravijo drakonski ukrepi – in dogovarjanje z libijsko obalno stražo sta to poletje dramatično zmanjšala prihod migrantov na italijanske obale.

Ekonomska mreža

Sporazum, ki ga je podpisal notranji minister in je namenjen omejevanju migrantskih prihodov z libijskih plaž in pristanišč, »predvideva gradnjo pozitivne ekonomske mreže, ki naj bi zaposlila mlade, jih preusmerila iz okolja kriminalitete in obupak. Potem ko je Italija na begunskem vrhu v Parizu – tam so se sestali voditelji Francije, Nemčije, Španije, Italije; pa tudi Čada, Nigra in Libije, prvi dve sta tranzitni državi, zadnja je odhodna točka za prečkanje Sredozemlja in središče trgovine z ljudmi – dobila potrebno evropsko podporo, so se menda odprla vrata omenjenemu dogovoru, ki se je še pred meseci zdel nemogoč.

To je komaj začetek, je komentiralo Minnitijevo ministrstvo, ki je v zvezi z nadzorovanjem migracij in preprečevanjem trgovine z ljudmi deklarativno omenilo tudi spoštovanje človekovih pravic. Znano je, da kontroverzni italijanski ukrepi, vključno s kodeksom, ki določa stroga pravila za humanitarne organizacije, porajajo velike dvome. Nevladni Zdravniki brez

meja, na primer, so nedavno zavrnilo podpis dogovora, ki je po njihovem prepričanju v nasprotju s temeljnimi humanitarnimi načeli.

Toda Italija je najbolj izpostavljena, med vsemi državami članicami Evropske unije nosi največje breme razmer, najdlje rešuje migrante in begunce iz Sredozemskega morja, to pravzaprav počne že desetletje in več. Frustrirana in utrujena je zaradi odsotnosti skupne migracijske politike in pomanjkanja evropske solidarnosti. Po letošnjih lokalnih volitvah in vzponu populističnih strank, ki že dolgo jezdijo na valu protipriseljenskega gneva, je zaostrila nadzor meja in povečala sodelovanje z Libijo.

Marshallov načrt

Na to, da je velikanski migracijski pritisk na neki način treba zamejiti, otežiti prihod Afričanov prek aktualnih poti, je nedavno v odmevnem intervjuju opozoril tudi Bill Gates, ustanovitelj in predsednik Microsofta, ki se dolgo ukvarja s filantropičnimi projekti v Afriki. Namesto praznega gostoljubja bi namreč Evropa morala znatno povečati pomoč afriškim državam, zaradi geografske bližine mora biti posebno zainteresirana za stabilizacijo razmer na celini.

Visoka predstavnica EU za zunanje zadeve in varnostno politiko Federica Mogherini, ki se je v ponedeljek v Parizu udeležila vrha, je izjavila, da Afrika pravzaprav ne potrebuje »novega Marshallovega načrta«, ker da Unija in posamične države investirajo kakih 20 milijard evrov letno v razvojno pomoč in druge programe.

Na pariškem vrhu predlagani razvojni programi hočejo spodbuditi nastajanje novih delovnih mest, pomagati Čadu in Nigru pri nadzoru meja, poskrbeti na »humanitarno oskrbo« migrantov v Libiji, pregled prošenj za azil. Srečanje je korak v pravo smer, naposled so se zbrani evropski voditelji sploh ozrli proti Afriki. Toda gre predvsem za interes Evrope, da zameji nezakonite migracije in odloži breme na afriške države, pristop je precej podoben sporazumu Evropske unije s Turčijo. O tem, kaj bo v zvezi z zaščito pravic beguncev in migrantov naredila EU, na ponedeljkovem vrhu ni bilo slišati.

Seznam projektov

V omenjeni načrt italijanskega notranjega ministrstva je vključenih 14 mestnih oblasti, večina je že predala seznam tistega, kar najbolj potrebujejo. Minniti je kot velik uspeh pogajanj z Libijo navedel prav vključenost lokalnih skupnosti, recimo mesta Sabrata na zahodu države, ki je vedno doslej kazalo odklonilen odnos do vsakršnega mednarodnega sodelovanja. Zamisel projekta je, da vsako libijsko mesto opredeli svojo prioriteto, Sabrata, denimo, je postavila na vrh seznama očiščenje odpadnih voda, opremo bolnišnic in laboratorij za klinične analize, obalno mesto Zvara potrebuje električno omrežje in novo bolnišnico. Med prioritetenimi nalogami so še otroški vrtci, športni centri za mlade, pa tudi sistem nadzora v mestih.

Evropska unija se je zavezala, da bo financirala triletni program, Italija bo prispevala svoj del, kar naj bi odprlo vrata podjetjem, specializiranim za konstrukcije in infrastrukturo. Bomo videli, ali Evropa v Afriki ne vidi samo preskrbe s poceni surovinami in trga za svoje presežne izdelke.

- **Deset let integracijske hiše. STA. Delo, 30.08.2017, str. 11**

Maribor – V Mariboru deset let deluje integracijska hiša in v tem času je v njej našlo zavetje 136 beguncev in migrantov. Trenutno daje streho 36 ljudem s statusom mednarodne zaščite, večinoma iz Sirije in Eritreje. Hiša sprejme 45 oseb, ki lahko v njej bivajo največ leto in pol, nato pa se morajo postaviti na lastne noge. V času bivanja so uporabniki vključeni v Orientacijski program, ki ga izvaja Slovenska filantropija in jim pomaga seznaniti se z načinom življenja in delovanjem sistemov v Sloveniji ter usvojiti osnove slovenskega jezika. Zatem nadaljujejo učenje slovenskega jezika in tudi že začnejo iskati službo in stanovanje. Okolica je, razen redkih izjem, integracijsko hišo dobro sprejela, kar je potrdil tudi solastnik prostorov Štefan Cmrečnjak. »Mnogi v okolici sploh niso opazili, da je tu skozi šlo že več kot 5000 ljudi. Iz okoliških blokov prihajajo sem posedat, pijejo kavo z našimi stanovalci, otroci se skupaj igrajo na igrišču,« je povedal. Trenutno v hiši biva 36 oseb, ki so prišle v Slovenijo iz Grčije ali Italije na podlagi kvote in delitve bremen med državami članicami Evropske unije.

- **EU bo morala prisiliti Hrvaško k spoštovanju meje. Zoran Potič. Delo, 31.08.2017, str. 2**

Odnosi s Hrvaško. Cerar in Erjavec trenutno delujeta po načelu dober-slab policaj, vprašanje je, ali gre za dogovorjeno strategijo do sosednje države

Ljubljana – Ni še jasno, kdaj se bo premier Miro Cerar odpravil v Zagreb, kjer bi se z gostiteljem Andrejem Plenkovićem pogovorila, morda dogovorila o implementaciji arbitražne sodbe o poteku meje med državama. Čeprav se diplomaciji zelo trudita, da bi se to zgodilo, so sporočila iz Piranskega zaliva – incidenti – pomenljiva.

Po razglasitvi arbitražne sodbe o poteku meje med Slovenijo in Hrvaško sta se v slovenskem političnem prostoru oblikovala dva pristopa do Hrvaške, ki ne sprejema sodbe in se o implementaciji noče niti pogovarjati. V precepu je zlasti premier Miro Cerar, ki po julijskem srečanju z Andrejem Plenkovićem v Ljubljani te dni tehta, ali naj nadaljuje dialog s sosednjo državo, ki ne vodi nikamor. Hrvaška oziroma predsednik njene vlade je namreč ribiče v Savudriji spodbujal, naj mirno lovijo v – po sodbi arbitražnega sodišča – slovenskih notranjih vodah.

Erjavec in Pahor o različnih pristopih do Hrvaške

To je precej vznejevoljilo ministra za zunanje zadeve Karla Erjavca, ki je po zadnjem incidentu še bolj prepričan, da se Slovenija sploh ne bi smela pogovarjati s Hrvaško, dokler ta ne spremeni stališča in prizna arbitražne sodbe. »Slovenija zamuja z implementacijo. Namesto dialoga gredo zadeve v smeri okupacije ozemlja, ki je po odločitvi arbitražnega sodišča slovensko,« pravi Erjavec. Zunanji minister svetuje premieru, naj ne hodi v Zagreb. Drugačno stališče zagovarja predsednik republike Borut Pahor, ki se je ob predstavitvi svoje predsedniške kandidature predstavil kot vnet zagovornik dialoga. Po njegovem se je treba pogovarjati, četudi na začetku ni nobenega rezultata. »Vodimo dialog, uberimo to pot, ker bo tudi po incidentih in konfliktu treba sestiti za omizje in poiskati rešitev,« razkriva svojo filozofijo Pahor. Sam pravi, da ima vizijo, kako razvozlati aktualni klobčič s Hrvaško, ki bi jo lahko predstavil na ustreznih političnih forumih.

Ko sta se Cerar in Plenković poslavljal po hrvaškem obisku v Ljubljani, sta se zavezala, da se septembra znova srečata v Zagrebu. Diplomaciji obeh držav, ki sta odgovorni za pripravo sestanka, doslej še nista našli čarobne formule, ki bi omogočila srečanje. Cerar vztraja pri eni in edini točki dnevnega reda, se pravi implementaciji arbitražnega sporazuma, Plenković se želi temu izogniti. Torej, naj gre Cerar v Zagreb ali ne?

Potrpežljivi in državotvorni

Nekdanji veleposlanik in dober poznavalec mednarodnih odnosov in regije Borut Šuklje pravi: »Seveda se je treba pogovarjati, toda do srečanja predsednikov vlad morajo biti izpolnjeni pogoji, ki bodo sestanek upravičili. Cerar jih je z dosedanjimi izjavami postavil, priprava sestanka in vsebine pa bi morala biti pred tem delo tihe diplomacije. Znotraj tega je treba tako politično kot diplomatsko oceniti, ali so izpolnjeni osnovni pogoji za srečanje premierov. Zgolj pogovor o nestrinjanju z mednarodno veljavno razsodbo arbitražnega sodišča lahko vodi samo v nove zaostritve.« Šuklje meni, da v tem trenutku Hrvaške ni mogoče prepričati, ker da v kabinetu predsednika hrvaške vlade ocenjujejo, da pomeni sporazum s Slovenijo upoštevanje mednarodnega sporazuma, to pa bi povzročilo vladno krizo.

Visokošolski učitelj na katedri za mednarodne odnose na FDV in svetovalec predsednika državnega zbora Milana Brgleza za stike z javnostmi Boštjan Udovič meni, da bi se Cerar moral odpraviti v Zagreb. »Slovenija mora pokazati Hrvaški in EU, da želi udeležiti sodbo. Če predsednik vlade v Zagreb ne gre, bomo videti kapriciozni. Države EU si bodo nato po pilatovsko umile roke in potem bo arbitražna odločba kaj hitro bilateralno vprašanje,« pravi Udovič. A konstruktivnost ne pomeni, dodaja, da se mora Slovenija pustiti poniževati. Srečanje v Zagrebu bi lahko bilo prelomno v smislu, da bo potem imela Slovenija legitimnost za bolj odločno držo, da bo lahko tudi od EU zahtevala, da naredi svojo domačo nalogo in prisili Hrvaško k spoštovanju razsodbe, meni Udovič. Strinja se z Erjavcem, da mora imeti potrpežljivost Slovenije meje, a zaradi volitev v Nemčiji in Avstriji še ni pravi čas za rokohitrskeske akcije. Hrvaško je treba osamiti, dodaja Udovič: »Igrati moramo na dveh ravneh – biti konstruktivni navzven, sočasno pa diplomatsko nepopustljivi navznoter.«

Udovič meni, da bo morala biti Slovenija potrpežljiva, politiki pa državotvorni. Tandem Cerar-Erjavec za zdaj deluje po načelu dober-slab policaj. »Upam, da sta se za takšno taktiko dogovorila,« sklene Udovič.

Vestnik, Murska Sobota

- **Prej do informacij, prej do profita. Timotej Milanov. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 35, 31. avgusta 2017, str. 2**

Poslovno sodelovanje Slovenije in Madžarske

Pisarna Madžarske nacionalne trgovske hiše v Lendavi želi slovenskim podjetnikom pomagati pri izvozu

Slovenija in Madžarska skušata v zadnjih letih na številne načine spodbuditi poslovno sodelovanje med gospodarstveniki na obeh straneh meje. To je tudi eno izmed poslanstev Madžarske nacionalne trgovske hiše, ki ima svoje predstavništvo, ki ga vodi Jozsef Hera, tudi v Lendavi.

Gre za institucijo madžarske države, ki se, kot poudarja njen predstavnik Peter Skapinyecz, primarno ukvarja s spodbujanjem izvoza malih in srednje velikih podjetij. Sedež institucije je v Budimpešti, kjer je 200 zaposlenih, ti so na voljo podjetnikom, ki iščejo pomoč pri poslovanju v tujih državah po vsem svetu. V prvi vrsti nacionalna trgovska hiša zagotavlja podporo madžarskim podjetjem, vendar po besedah Skapinyecza skušajo delovati širše in podpora zagotavljati tudi podjetjem v drugih državah, večinoma gre za države, v katerih živi madžarska skupnost. Pri tem sodelujejo z vsemi institucijami, ki lahko kakor koli pomagajo. »Podjetnikom pomagamo tudi tako, da jim zagotovimo sodelovanje na različnih sejmih, v regiji je 15 tovrstnih večjih sejmov, na vseh pa organiziramo tudi poslovne forume.«

Takšno predavanje, ki mu je sledilo srečanje poslovnežev, so pripravili tudi v okviru letošnjega kmetijsko-živilskega sejma Agra. »Podjetjem želimo pomagati predvsem pri izvozu, za to pa mora biti izdelek ali storitev, ki ga podjetje ponuja, boljši ali drugačen od preostalih na trgu. Prav tako je pomembno pravočasno zagotavljanje informacij podjetnikom, kajti kdor danes prej pride do informacij, lahko tudi prej profitira,« pravi Skapinyecz, ki slovenskim podjetnikom priporoča obisk pisarne v Lendavi. Pri tem navaja tudi nedavno podporo Madžarske razvoju podjetništva v regiji, čeprav gre za majhne zneske, podjetniki, izbrani na razpisu, si namreč lahko obetajo okoli 15 tisoč evrov pomoči, pa Skapinyecz dodaja še, da bodo v prihodnosti na voljo še sredstva za razvoj predelovalnih obratov.

Od leta 2015 pa so že na voljo tudi sredstva v okviru programa Interreg Slovenija-Madžarska. Kot pravi vodja programa Aleš Mrkela, živi v slovenskih in madžarskih regijah, ki jih zajema izvajanje programa, okoli milijon ljudi. Program je »težek« 15 milijonov evrov, pri tem je delež sofinanciranja projektov 85-odstoten. »Ugotovili smo, da imajo te regije veliko ponuditi na področju narave in kulture, kar bi morali bolj izkoristiti v smislu razvoja turizma. Prizadevati si moramo, da bi turisti in teh krajih ostali dlje in bi pri tem imeli možnost spoznati lokalno gospodarstvo in izdelke, ki tukaj nastajajo,« še pove Mrkela in doda, da je pri tem napačna strategija, po kateri si v pomurskih termah prizadevajo, da bi gost čim dlje ostal za njihovimi zidovi, saj regija po njegovih besedah ponuja veliko več. »Želimo, da bi to postala regija, v kateri bi ljudje želeli živeti in tukaj ustvarjati v skladu z naravnimi danostmi.«

Ena od prioritet programa je tudi sodelovanje med pristojnimi institucijami z obeh strani meje. Tu bi si po besedah Mrkele želeli predvsem bolj trajnih stikov. Pri tem morajo, kot pravi, zaposleni v institucijah sami pri sebi razčistiti, kaj je tisto, kar jim najbolj manjka za optimalno sodelovanje. »Če je to neznanje jezika, jim moramo torej omogočiti učenje jezika.« Dolej so v okviru programa podprli že 13 projektov, med drugim tudi projekte gradnje kolesarskih poti v skladu s strategijo ruralne mobilnosti. Na četrtem roku za oddajo projektnih vlog, ki se bo iztekla novembra, bo še vedno na voljo skupno 3,6 milijona evrov.

- **Ne bi zamenjala svoje države. Intervju: Anna Car. Pogovarjal se je Timotej Milanov. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 35, 31. avgusta 2017, str. 5**

Anna Car prejela visoko madžarsko odlikovanje

Pravi, da imajo ljudje na dvojezičnem območju »dodano vrednost«, saj poznajo dve kulturi in dva jezika

Anna Car je bila presenečena, ko je v začetku avgusta dobila elektronsko sporočilo, da jo bo predsednik madžarske vlade Viktor Orban odlikoval za njeno 40-letno delo na področju manjšinskih zadev. Nagrado je prejela v Budimpešti ob prazniku sv. Štefana, dnevu madžarske državnosti. »Bila sem zelo ganjena in ponosna, da sem tudi jaz med tistimi zamejskimi Madžari, ki so prejeli to priznanje.« Priznanje je dobilo 11 ljudi iz različnih držav, v katerih živi madžarska manjšina.

Leta 1968 je Carjeva začela službovati na Kobilju na tamkajšnji osnovni šoli, ki je bila do leta 1973 dvojezična. »Že takrat sem posebno pozornost posvetila otrokom, ki so na to šolo prihajali iz Motvarjevca, bilo jih je kar 12. Zjutraj, pred začetkom pouka, smo z njimi že imeli ure madžarske kulture in druge različne dejavnosti. Seveda nam tega dela nihče ni upošteval, vendar je šlo za naše darilo tem otrokom, da so lahko že takrat ohranjali svoj materni jezik in identiteto.« Pozneje se je preselila v svoj rojstni kraj – Dobrovnik, ki ga ima, pravi, neizmerno rada. V prosveti je službovala 38 let, 32 let pa je vodila tudi dobrovniško kulturno društvo Petöfi Sandor. »Pri svojem delu sem zmeraj stremela k temu, da smo Slovenci, Madžari in Romi v Dobrovniku res živeli v sožitju, da med nami ni razlik in da spoštujemo drug drugega.«

Dolga leta ste aktivni tudi v manjšinski politiki.

»V samoupravni madžarski skupnosti Občine Dobrovnik sem aktivna od leta 1998, ko je bila ustanovljena občina, najprej kot podpredsednica, od leta 2002 pa vse do danes pa kot predsednica. Dva mandata sem bila tudi predsednica sveta zavoda za madžarsko kulturo v Lendavi, svoje delo sem opravljala s srcem in dušo, nikoli nisem pomislila, da bi morala za to prejeti kakšno nagrado. To je bil moj hobi in nekako tudi moja rešitev, potem ko sem že zgodaj izgubila moža. Delala sem vse, včasih sem bila v enem dnevu dopoldne čistilka, zvečer pa sem imela slavnostni nagovor v kulturnem domu. Takrat smo ogromno delali v prostem času in za to nismo pričakovali nagrade. Blizu so mi vsi Madžari, ki živijo na tem območju, vse od Hodoša do Pinc, da sem dobila to priznanje, je tudi njihova zasluga, saj smo bili in smo še zelo povezani in si prizadevamo ohraniti našo kulturo in jezik, ki je nekaj posebnega. Vedno pravim, da je dobrovniška madžarščina najlepša, saj so nam jo zapustili predniki, ki so živeli na tem območju. Mi se nismo sem preselili, temveč smo tu avtohtona narodna skupnost in tega se dobro zavedamo. V Sloveniji nam je zelo dobro, to cenim, gre za mojo rojstno domovino in hvaležni smo za to, kar nam ponuja, veseli pa smo tudi, da so naš trud opazili Madžari na drugi strani meje. Skupaj z ekipo smo bili uspešni tudi na številnih razpisih evropskih projektov. V okviru teh smo usposobili ljudi za ohranjanje starih obrti, kot so lončarstvo, izdelovanje predmetov iz slame in ličja, peka medenjakov in barvanje pirhov v posebni tehniki. Rezultat tega sta tudi mednarodna razstava pirhov in priraditev Medena vas. Tudi v Budimpešti so postali pozorni na naše delo in na to, da smo letos položili temeljni kamen za gradnjo rokodelske hiše v Dobrovniku.«

Kaj so vam povedali ob podelitvi?

»Priznanja nam je izročil podpredsednik vlade Zsolt Semjen na slovesnosti v lovski dvorani madžarskega parlamenta. Ob podelitvi je bil tudi kratki kulturni program, smela sem pripeljati še dve osebi, to sta bili moja hčerka Urška Car, ki trenutno dela na dvojezični osnovni šoli v Dobrovniku, in moja svetovalka Ana Berden, sicer tajnica samoupravne madžarske skupnosti Občine Dobrovnik. S solzami v očeh sem šla po to priznanje.«

Hčerka gre torej po vaših stopinjah.

»V politiko ne, je pa aktivna na kulturnem področju, rada prostovoljno pomaga pri teh dejavnostih. Je tudi članica citrarske skupine Muravidek. Gre torej predvsem za aktivnosti, za katere ni plačila in ki jih je treba delati z dušo in srcem. 'Ti si me tako vzgajala in jaz bom to nadaljevala,' mi je povedala.«

Kako na podlagi vseh izkušenj ocenjujete trenutno stanje na področju manjšinske problematike v Sloveniji?

»Mislim, da nas nikoli prej matična država ni podpirala toliko kot danes. Prej so nas podpirali predvsem na kulturnem področju, v zadnjem času pa nas podpirajo tudi na gospodarskem. Tu gre zahvala predsedniku Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti Ferencu Horvathu, ki ogromno dela na tem področju. Tako smo tudi mi od matične države prejeli 162 tisoč evrov, da lahko nadaljujemo gradnjo rokodelske hiše v Dobrovniku, ki jo bomo predali v uporabo drugo leto. Želimo, da je to odprt prostor, povezan s turizmom, pripravljene imamo že čudovite programe, med drugim številne dejavnosti za otroke. Od slovenske države dobimo denar za delovanje in izvajanje programov, za kar se zahvaljujemo, ne dobimo pa denarja za investicije, za to so nam ta sredstva Madžarske koristila. Taka investicija je za nas ogromna. Če bomo vsi, ki tu živimo, povezani, se med sabo družili in poslušali, nam je lahko vsem skupaj zelo lepo. Sloveniji se zahvaljujemo za vso pozornost, ki nam jo izkazuje, resda imamo zagotovljene vse pravice v ustavi in zakonih, je pa od nas odvisno, kako jih uresničujemo. Pri tem sprejemamo vsako kritiko, če je konstruktivna in se lahko iz nje kaj naučimo. Cenim ljudi, ki mi tudi na cesti povedo tako kritiko, saj bomo lahko le tako še naprej delovali. Vedno sem govorila, da imamo ljudje na dvojezičnem območju dodano vrednost, saj poznamo dve kulturi in dva jezika, to je treba negovati. Zaradi tega sem imela tudi grenke izkušnje, vendar sem vsem tistim, ki so mi jih privoščili, oprostila, pozabila pa ne.«

V skupnosti vsako leto opozarjate na neskladje med zakonsko ureditvijo in izvajanjem te ureditve v praksi, predvsem glede delovanja dvojezičnih institucij. Kako to sami občutite?

»Odkrito povem, da je to odvisno od vodilnih oseb v posamezni instituciji. Če se tega zavedajo, ne bi smeli imeti težav. Za našo občino lahko trdim, da kamor koli stopim, lahko uveljavim svojo pravico do uporabe maternega jezika, če sama tako želim, so pa tudi ljudje, ki s tem ne živijo in so sami krivi za to. Recimo v zdravstvenem domu, na občini, pošti ali v trgovini lahko govoriš v maternem jeziku. Je pa res, da moramo biti iz dneva v dan pozorni in povedati, če menimo, da nam kršijo pravice. Jaz upam to povedati in na to opozoriti. Pri tem se je že zgodilo, da mi je kdo v trgovini povedal, da živimo v Sloveniji. Res živimo v Sloveniji in tega se dobro zavedam, to spoštujem in ne bi nikoli zamenjala svoje države, ampak naj nihče ne pozabi, da v 11. členu ustave piše, da sta na dvojezičnem območju oba jezika uradna in enakovredna.«

- **Kako prodreti tja, kjer ščitijo domače. Timotej Milanov. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 35, 31. avgusta 2017, str. 6**

Poslovanje v Avstriji

Partnerji v čezmejnem projektu želijo 50 podjetij spodbuditi k izvozu in ustvariti deset novih poslovnih partnerstev

Gospodarska zbornica Slovenije (GZS) je letos skupaj z Mariborsko razvojno agencijo in avstrijskimi partnerji zagnala projekt Expedire, v okviru katerega želijo povezati 300 malih in srednje velikih podjetij v izbranih avstrijskih in slovenskih regijah, med katerimi je tudi pomurska. Pri tem želijo analizirati delovanje teh podjetij, pozneje pa 50 podjetij spodbuditi k izvozu in ustvariti deset novih poslovnih partnerstev.

Prijavljenih čez sto slovenskih podjetij

Gre za triletni projekt, ki bo trajal do leta 2020. Kot so zapisali v predstavitvi projekta, predstavljajo mala in srednje

velika podjetja 99,8 odstotka slovenskega gospodarstva in so gonilo gospodarskega napredka. »Za svoj obstoj in razvoj morajo dnevno spremljati trg, se nanj odzivati in ga izzivati. Poleg tega poslujejo v okolju, ki od njih terja angažiranje resursov že za osnovno poslovanje. Razumljivo je, da so velikokrat v kadrovskem deficitu in je potem postavljanje prioritete oteženo, razvoj je v krču, iskanje informacij in kontaktov pa časovno in finančno zahtevno,« menijo organizatorji projekta. Doslej se je za sodelovanje v projektu prijavilo že več kot 100 slovenskih podjetij, na podlagi doslej zbranih informacij iz vprašalnikov pa po besedah Andreja Bervarja z GZS ugotavljajo, da potrebujejo slovenska podjetja med drugim največ pomoči pri vprašanih, kako najti partnerja ali distributerja na tujem trgu, kako kreirati prodajno prednost in kako učinkovito predstaviti poslovno idejo. Podjetja se sicer v projekt lahko vključijo kadar koli v času trajanja. V začetku septembra bo tako na GZS že prva delavnica, na kateri se bodo podjetniki učili predstavitve potencialnemu partnerju, konec septembra pa bo na Brdu pri Kranju tudi poslovno srečanje v okviru Dneva inovativnosti. Tam bodo predstavnikom podjetij na voljo tudi strokovna svetovanja pri pripravi predloga za iskanje poslovnih partnerjev v Avstriji.

Pri nas ni te zavesti

Do sedaj so se za sodelovanje v projektu odločili v sedmih pomurskih družbah, med drugim v podjetju Kovač iz Drobtincev pri Apačah, v katerem se torej v neposredni bližini slovensko-avstrijske meje ukvarjajo s ključavničarskimi deli in nadgradnjo različnih vozil. Po besedah direktorja Alojza Kovača pričakujejo po projektu več sodelovanja z avstrijskimi podjetji, s katerimi sicer že danes sodelujejo, poslovanje pa po njegovih besedah otežuje velika količina potrebne dokumentacije, predvsem za montažo doma narejenih izdelkov v Avstriji.

V lipovski družbi Lek Veterina, v kateri proizvajajo premikse in mineralne mineralne krmne mešanice za prehrano živali, želijo s sodelovanjem v projektu v prvi vrsti priti do dodatnih informacij o poslovanju na avstrijskem trgu, kjer so sicer že prisotni. Doslej so po besedah direktorja Branka Kamenška skušali tja prodreti na različne načine in pri tem tudi ugotovili, da je tamkajšnji način poslovanja kljub bližini bistveno drugačen. »Avstrijci so izredno zaščitniški do svoje industrije, tudi z uvajanjem nekaterih standardov, ki veljajo samo pri njih, s čimer slovenskim podjetjem otežujejo sodelovanje na trgu.« Kamenšek omenja tudi zavest avstrijskih kmetov, ki želijo kupovati predvsem avstrijske izdelke. »Pri nas absolutno ni te zavesti, to je velika razlika. Sami imamo dnevno obiske različnih inšpekcij, medtem ko konkurenca iz Avstrije skladišči blago v Sloveniji po raznih gasilskih domovih, pristojni inšpektor pa pove, da na to ne more vplivati.« Kljub vsemu je avstrijski trg za družbo zanimiv, saj ima Avstrija močno razvito kmetijstvo in veliko potencialnih odjemalcev, prav tako igralci na trgu spoštujejo plačilno disciplino, pravi Kamenšek. Blagovna menjava med Slovenijo in Avstrijo je še vedno krepko v korist severne sosedice, lani je Slovenija iz Avstrije uvozila za 2,7 milijarde evrov blaga, izvozila pa za slabi dve milijardi evrov blaga.

• V Petišovcih ujeli begunce. Andrej Bedek. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 35, 31. avgusta 2017, str. 8

Nelegalni prehodi meje so po podatkih Policijske uprave Murska Sobota (PUMS) v običajnih okvirih in ne kličejo po dodatnih ukrepih. Tega ni spremenilo niti prijetje enajstih tujcev beguncem, ki so jih pomurski policisti izsledili v soboto v Petišovcih. Že so jih vrnili hrvaškimi varnostnim organom.

Vse kaže, da je šlo za že znan scenarij, po katerem begunci v državi, kjer so ostali po strožjem nadzoru na balkanski migracijski poti in uvedbi mejne kontrole v Avstriji, sprva prosijo za azil, nato pa v času, ko traja postopek, iščejo priložnost, da bi prišli v svojo ciljno državo. Pričakovati je bilo, da bodo tihotapci tujce, ki so kot begunci po zaprtju balkanske migracijske poti ostali ujeti v Srbiji ter na Hrvaškem in Madžarskem, spravljali čez slovensko mejo v njihove ciljne evropske države.

Damir Ivančič, direktor PUMS, ob tem ocenjuje, da število prebežnikov v letu 2015 in 2016, pa tudi letos, ni spremenilo varnostne ocene v pokrajini, po kateri v Pomurju živimo varno. Ivančič pove, da so pripravljene na vse scenarije, tudi najbolj črne. Slovenski policisti so sicer od januarja do konca julija obravnavali 980 nelegalnih prehodov državne meje, med prišleki se je izrazito povečalo število državljanov Afganistana, večina tujcev pa je v Slovenijo nedovoljeno vstopila iz Italije. Opazen del nedovoljenih migracij je organiziran.

Med begunsko krizo so prvi begunci stopili na pomurska tla v noči na 19. september 2015, 198 so jih takrat nastanili v hali radgonskega sejmišča, v kateri je bil vse do srede januarja 2016 nastanitveni center za migrante. Mejo je v Gornji Radgoni v begunskem valu prečkalo 50 tisoč tujcev, državo Slovenijo pa pol milijona.

• Odhajajo, a se tudi vračajo. Besedilo: Branko Žunec. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 35, 31. avgusta 2017, Priloga PEN, str. 2

Več kot 200 doktorjev znanosti je že v Pomurski akademsko znanstveni uniji (PAZU) in Klubu prleška akademija.

Vzpostavljajo se razmere za njihovo delo in življenje doma.

Zakaj pa ne, se dr. Mitja Lainščak (r. 1974) odzove na naše vprašanje, zakaj sta se z ženo dr. Jernejo Farkaš Lainščak (r. 1979) januarja letos vrnila delat in živeti v Pomurje. »Tudi v regijskih bolnišnicah, kot je ta v Murski Soboti, raven raziskovalnega strokovnega dela bistveno ne zaostaja za tisto v kliničnih centrih, čeprav imajo ti sami po sebi za ta namen kadrovske in materialne danosti.« Njuna vrnitev sovpada z izvajanjem obsežnega triletnega projekta o srčnem popuščanju, ki ga sofinancira javna Agencija za raziskovalno dejavnost RS.

Prepletanje kliničnega dela z raziskovalnim

»Prijava na razpise za take projekte pri nas zunaj kliničnih centrov je zelo malo, ker primanjkuje znanstvene odličnosti. Ne spomnim se, da bi v zadnjem desetletju kdo zunaj teh centrov dobil tak projekt,« razlaga Lainščak kot nosilec projekta z naslovom Presejanje odraslih prebivalcev za diagnosticiranje srčnega popuščanja pod akronimom Sobota – HF (Heart Failure).

»Optimalno je, če se projekt prepleta z rednim kliničnim delom oziroma se iz njega črpa raziskovanje, kar je model, ki sem ga že uporabljal. Soboška bolnišnica je že vključena v raziskovalno dejavnost, tu je nastalo več doktorskih del. V prihodnje želimo zagotoviti višji nivo tako, da bomo na novo vzpostavili klinično in akademsko dejavnost, ki bo imela za ta namen osebe in prostore s podporo administrativnega in tehničnega dela. Prednost je tudi v tem, da sva lahko oba – Jerneja, ki je docentka, prihodnje leto bo izredna profesorica, in jaz, ki sem redni profesor – mentorja pri doktoratih. Moj drugi delodajalec je namreč ljubljanska medicinska fakulteta,« pravi Lainščak. V obdobjih 2000–2002 in 2005–2007 je že bil

zaposlen v Splošni bolnišnici Murska Sobota, potem je kariero nadaljeval na kliničnem oddelku za pljučne bolezni in alergije v bolnišnici Golnik. Zdaj v Murski Soboti vodi kardiologijo, zaposlen je na internem oddelku, Farkaš Lainščakova je vodja raziskovalne dejavnosti.

Izsledke projekta, ki je izrednega pomena za regijo, kjer je umrljivost zaradi srčno-žilnih bolezni najvišja v državi, bo Lainščak predstavil maja prihodnje leto na Dunaju na največjem svetovnem kongresu o srčnem popuščanju; je znanstveni predsednik tega kongresa, na njem pričakujejo okrog šest tisoč udeležencev. Septembra 2018bo priložnost za to, da bo s projektom Sobota – HF, ki poteka na vzorcu 60 odstotkov prebivalcev Murske Sobote, starejših od 55 let (skupaj 2861 prebivalcev), seznanil največji svetovni kardiološki kongres v Münchnu. Lainščak, aktiven v vodstvu Pomurske akademsko znanstvene unije (PAZU) in izvršilnem odboru Zdravniške zbornice Slovenije (ZZS), ki jo v tem mandatu vodi pomurska akademikinja dr. Zdenka Čebašek Travnik, meni, da bi bilo treba za večjo mobilnost pomurskih znanstvenikov vzpostaviti logistične razmere »kot na primer občine na avstrijskem Koroškem Slovincem zagotavljajo ugodnosti pri gradnji stanovanjskih hiš. Ker pri nas zunaj večjih mest primanjkuje družinskih zdravnikov, bi država lahko ravnala po modelu iz skandinavskih držav, tam so zdravniki bolje plačani bolj kot so oddaljeni od prestolnice«.

'Odit' je spremenila v 'vrniti'

Oktobra se po izteku porodniškega dopusta v Pomurje (na območje enote Nacionalnega inštituta za javno zdravje v Murski Soboti) vrača doktorica socioloških znanosti Ivanka Huber (r. 1980), njena kariera je povezana s Farkaš Lainščakovo. »Ta je entuziastka, strokovnjakinja in zavzeta raziskovalka, je 'kriva' za moje spogledovanje s socialnimi determinantami zdravja, ki se prepletajo z osrednjim področjem mojega raziskovanja – sociologijo družine, družinskim in vsakdanjim življenjem. Spogledovanje je preraslo v željo in potrebo po več znanja. Uspešno sem končala tudi podiplomski študij javnega zdravja na ljubljanski medicinski fakulteti, čaka me še izdelava diplomske naloge pod njenim mentorstvom, « pove Hubrova. Začetek njene znanstvenoraziskovalne poti je bila Raziskovalna postaja ZRC SAZU Prekmurje v Vrtni spominov in tovarištva na Petanjcih. Pet let je kot mlada raziskovalka asistentka intenzivno raziskovala in si pridobila doktorat znanosti. »Postaja je bila navdihujoče delovno okolje, nakar sem zaradi spleta okoliščin (postaja je prenehala delovati, op. p.) ob oziranju v tujino 'spakirala' kovček in se zaposlila na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje v Ljubljani, kjer sem zaposlena še zdaj, le da tokrat oditi spreminjam v vrniti.«

Pohvali »izjemne sodelavce in mentorje po rodu Prekmurce, ki so se tudi sami kdaj spraševali ali oditi ali ostati in si prizadevali za drugo«, kot sta na primer prof. dr. Oto Luthar, »po njegovi zaslugi sem spoznala svet znanstvenega raziskovanja in se naučila bivanja v njem«, ter dr. Klavdija Sedar, zdaj zaposlena kot domoznanka v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota (skupaj sta delali na postaji), ki »je bila marsikdaj navdih za smeje raziskovalne ideje, njena zagnanost je bila nalezljiva, skupaj sva odkrivali raziskovalne potencialne Prekmurja«.

Tehnološka skavtinja – most med svetovoma

Med dnevnimi migranti na pomurski akademski avtocesti srečujemo doc. dr. Mitjo Slavinca, dekana Fakultete za naravoslovje in matematiko Univerze v Mariboru, predsednika leta 2002 ustanovljene PAZU. Trenutno je vanjo včlanjenih 155 doktorjev regijskega znanstvenega združenja je vsakoletna konferenca v novembru. Zbrani akademiki so v novembru 2007, leto dni pred odprtjem celotnega dela pomurske avtoceste, ocenili, da se bo ob bistveno krajšem času potovanja, psihološkem učinku, da Pomurje ni več na koncu sveta, in smiselnosti večjih gospodarskih vlaganj v regijo »zmanjšal beg možganov iz Pomurja, čeprav bo najprej šlo za več dnevni migracij naših strokovnjakov na delovna mesta drugam«. Odločitev, da so v marcu na letošnji skupščini v unijo kot prvega izrednega člana sprejeli prof. dr. Ludvika Toplaka, je bila skrbno premišljena. S Toplakovo šolo, gre za visokošolsko izobraževalno ustanovo Alma Mater Europeae – Evropski center Maribor s štirimi študijskimi programi v Murski Soboti (zdravstvena nega, fizioterapija, socialna gerontologija in menedžment), namreč sodeluje vedno več pomurskih akademikov, ki so tam učitelji ali raziskovalci.

Med trenutno najbolj referenčnimi je po Slavinčevem mnenju inženirka Daniela Zavec Pavlinič (r. 1974), doktorica tekstilstva, oblačilnega inženirstva in proizvodnih tehnologij, lastnica in direktorica družbe TITERA (Tehnične inovativne tehnologije & ekspertne raziskave) s sedežem v Murski Soboti, predsednica Pomurskega društva za kakovost; z družino živi v Mariboru. Prvak PAZU poudari aplikativni interdisciplinarni projekt, ki ga je preteklih šest mesecev njena družba izvajala v sodelovanju z njegovo fakulteto in nemškimi partnerji, razvili so inovativni izdelek – rokavico za ogrevanje.

»Testna rokavica – kupil jo je konkurent – je že na trgu, trženje pa je pogojeno z nekaterimi standardi z ustrežno certificirano baterijo. To je tudi razlog, da sem v Bruslju včlanjena v skupino za standardizacijo pametnih tekstilij in elektronike,« razlaga Zavec Pavliničeva. »Direktor ene od avstrijskih firm mi je dal naziv tehnološka skavtinja, saj delujem kot most med dvema svetovoma: akademiki me sprejemajo zato, ker imam doktorat znanosti in po devetletnih izkušnjah na fakulteti razumem delovanje sistema, industrijski svet pa zato, ker nisem polno vpeta v nobeno raziskovalno organizacijo in sem kot inženirka sposobna dojeti, kakšne inovacije potrebujejo podjetja, « razčleni svojo vlogo.

»Tehnološki tekstil je prihodnost, v Sloveniji to področje imenujemo pametna specializacija pametnih tekstilij, ob tem je potreben razvoj tehnološke opreme. Običajno se primeri dobrih praks prenašajo iz avtomobilske in vesoljske industrije v vojaško industrijo, zaščito in reševanje, šport in vsakdanje življenje.« Ugledna pomurska znanstvenica, ki tvori smernice za razvoj inovativnih izdelkov iz tekstila za globalne igralce avtomobilske industrije, kot je BMW, obžaluje, da propadla tekstilna panoga v Pomurju, ki je imela »še pa še« dodelavnih poslov, ni bila sposobna lastnega razvoja, na katerem bi temeljilo zdravo Murino jedro.

Porabje, časopis Slovincem na Madžarskem, Monošter

- **Po Marijinj pauti malo ovak, kak do teja mau. Marijana Sukič. Porabje, Monošter, 31. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 35, str. 2**

Na Vogrskom vsakšno leto organizirajo kauli velke meše prauške po Marijinoj pauti (1Úton Zarándoklat), stera vodi od Mariazella v Avstriji do kraja Csíksomlyó v Transilvaniji na Romejnarskom. Tau sta dve romarski cerkvi (Marijini svetišči), kama so že od inda ojdli z Vogrskoga na prauške. Na Marijino paut se navezúvlejo druge prauškarske poti, kak povejmo Paut Daniela Halasa, stera se začne v Markovci na Goričkom.

Ena od postaj Marijine pauti je v Monoštri v cerkvi Marijinoga vnebovzetja. Že štrto leto es romajo z naši slovenski vesnic pa z Goričkoga tö. Za tau prauško je dau pobudo pokojni Laci Žampar iz Slovenske vesi, steri je iz trej smeri organiziro prauškare. Z avstrijske strani – od Maria Bilda prejk Rönöka do Monoštra – s slovenske strani – od Markovec prejk Sakalauvec do Monoštra – pa z madžarske strani – od Halogya prejk Magyarlaka do Monoštra – so prejšnja lejta prihajali prauškarge. Laci Žampar je s tau prauško sto bole povezati slovenske, vogrske pa avstrijske vörnike, zatok je mešo vsa ta lejta darúvo soboški škof dr. Peter Štumpf. Prvo leto je meša bila v trej rečaj, vej so pa pridgo škofa dojobrnili na nemško pa na vogrsko rejč tö. Spejvali pri meši so pa vogrski.

Letošnja prauška po Marijinoj pauti je bila organizirana 26. avgustuša, na njej so prauškarge molili za ženske v blajženom stanji, za tau, naj bi se čimveč mlajšov narodilo. Slovenska veja prauškarov je paut začnila v Markovcaj na Goričkom pod vodstvom župnika Dejana Horvata. 21 prauškarov, ništrni so prišli z Gorenjoga Senika tö, se je napautilo do Verice - Ritkarovec, potejn prejk po gauški do Sakalauvec pa do Slovenske vesi. Vsepovsedi so nji počakali domanji lidgé – v Sakalauvci so pri štacijaj križne pauti molili, v Slovenski vesi v kapejli – njim ponidili kaj za piti pa gesti, vej pa tau soboto je trno vraučil bilau. Tadale so z njimi šli verniki iz porabski vesnic tö, tak nji je kauli pau šeste do varaške cerkve prišlo že skurok šestdeset. Tü so počakali eške tiste, steri so prišli s strani Halogy (letos Avstrijcov nej bilau), gda je vküpzvonilo, šli sami v cerkev k sveti meši, stero je letos slúžo varaški gospaud Ferenc Rimfel. Njemi je pomagó markovski gospaud Dejan Horvat, dapa dosti reči nej daubo, zatok sta pri letošnjoj meši samo evangelij pa Očenaš bila slovenski, če rejsan je pau vernikog bilau iz Porabja pa Goričkoga.

Škoda, ka je varaški župnik nej prejkvejo prakso gospauda škofa, ka bi prauškare počako pred cerkvijo, njim pravo »Baug daj«, kak se šika, gda ti nekdo pride k (božoj) iži. Tau so gorprosili njegvi vogrski župljani, vörnické tö, nej samo Slovenci, steri so tisti den 18 kilomejarov pejški šli. Vüpajmo, ka de organizacija drugo leto pa prava, pa de vse tak šlau, kak smo bili vcujnavčeni v tisti lejtaj, gda je tau prauško organiziro Laci Žampar. Pa mo te zadovolni slovenski, avstrijski pa vogrski vörnické tö.

- **Ko se družijo otroci in mladostniki iz štirinajstih držav. Metka Perger, učiteljica asistentka. Porabje, Monošter, 31. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 35, str. 3**

Ministrstvo za šolstvo Republike Slovenije in Zavod za šolstvo Republike Slovenije sta že šesto leto zapored organizirala skupaj s ČSOD – Centri šolskih in obšolskih dejavnosti (eden od njih je tudi Breženka v Fiesi, v katerem preživljajo vsako poletje jezikovne počitnice porabski učenci skupaj z učenci partnerske osnovne šole Kuzma) Poletno šolo slovenščine za otroke iz celega sveta, ki imajo slovenske korenine. To poletje so se družili v Bohinju.

Slovenci živijo po vsem svetu in matična država Slovenija skrbi ne samo za zamejce, ampak tudi za Slovence drugod po svetu. Omogoča jim učenje slovenščine na različne načine, na primer z učiteljji iz Slovenije, organizira učenje slovenščine na daljavo in vsako poletje organizira poletne jezikovne taborje, na katerih se otroci slovenskih korenin učijo slovenščino, spoznavajo Slovenijo in se družijo z vrstniki iz Slovenije, naravnimi govorniki slovenščine. Organizacijsko in finančno najzahtevnejša je prav gotovo vsakoletna Poletna šola slovenščine, namenjena otrokom od 8.-14. leta, ki traja slaba dva tedna, najpomembnejša vsebina pa je 40-urni intenzivni tečaj slovenščine, ki ga izvaja sedaj že stalna ekipa učiteljic, ki poučujemo slovenščino kot drugi ali tuji jezik v različnih državah. Ker otrok (vsako leto jih je okrog petdeset) ne poznamo, moramo najprej s pisnim in ustnim preizkusom ugotoviti, kakšne zmožnosti, nato jih razdelimo v pet skupin in vsaka med nami izdelava učni načrt, v obsegu štiridesetih ur, izbere teme in seveda vsako dopoldne poskuša štiri ure motivacijsko zadovoljiti potrebe povprečno desetih udeležencev iz različnih držav, hkrati pa jih še naučiti čim več slovenščine.

Na voljo imamo vsaka svojo učilnico, vso tehnologijo, od računalnikov, projektorjev, različnih didaktičnih pripomočkov in slikovnega gradiva, prav tako pa se tudi vsakodnevno med sabo konzultiramo – izmenjujemo mnenja in ideje, tako da z najrazličnejšimi tehnikami in metodami zaposlimo otroke, ki prihajajo iz različnih dežel - od Amerike, evropskega juga, severa in zahoda, do Kitajske, nekaj pa je tudi temnopoltih, ki sicer živijo v Evropi, korenine imajo v Afriki, najpogosteje pa so mame Slovenke. Največ je po navadi otrok iz bivših jugoslovanskih republik. Pisana družčina z različnim znanjem slovenskega jezika in še bolj različnimi kulturnimi navadami. V začetku tabora je prisotnega najprej malce domotožja (pri tistih najmanjših), nato sledi navajanje na domska pravila, pouk dopoldne in različne aktivnosti popoldne (pohodništvo, plavanje, kanuizem, rafting, lokostrelstvo ...), zatem nas veliko truda in dobre, včasih tudi slabe volje, pripelje do zaključne prireditve, na katero pridejo tudi starši otrok – udeležencev poletne šole in zame, prav tako pa tudi za vse ostale učiteljice, je to prav poseben dogodek, kajti vsi napori so v trenutku pozabljeni. V kratkem zaključnem programu naredimo refleksijo vseh doživetij s pomočjo PowerPointa, petja, plesa in slovenske besede.

Najtežje pa je slovo, saj navezanost postane vzajemna. Objemi, zahvale in darilca povedo, da si delal dobro ... Svoje pa naredi tudi okolje. Letos je bil to Bohinj (Ena od bohinjskih legend razlaga, da je to najlepši kraj na svetu, ki ga je bog dodelil dobrim in pogumnim ljudem – od tod ime Bohinj; Bohinjci namreč pravijo bogu »boh«, zato ime kraja pomeni božje, od boga.), ki ga že od nekđaj občudujem. Za enkrat še neokrnjena narava, čisto jezero, pogled na Triglav in okoliške gore človeka notranje pomirijo, in čeprav je Zlatorog z belimi ženami že zdavnaj zapustil planinski raj - tako namreč pravi Legenda o Zlatorogu, ki jo poznajo tudi porabski učenci – njegov zaklad ostaja. In kdor ga želi najti, ga najde ... Jaz sem ga našla. Bil je vse povsod – v pogledu na veličasten Triglav, v osvežitvi v čistem in bistrem jezeru, v trudu pri poučevanju pisane množice otrok, v popoldanskem klepetu z dragimi prijateljicami (učiteljicami slovenščine, s katerimi vsako poletje sooblikujem Poletno šolo slovenščine)... In zame največji zaklad in upanje je v odnosu teh otrok in njihovih staršev do slovenščine in Slovenije. Starši in stari starši po svetu preprosto želijo, da njihovi potomci ohranjajo njihov materni jezik. »Kaj nam svetujete glede slovenščine? Veste, jaz sem Slovenka, govorim, kolikor mi dopušča čas, s hčerko slovensko, želela bi, da

se tudi ona bolje nauči govoriti moj materni jezik, ampak ona se malo upira. Pravi mi, da vsi njeni prijatelji govorijo ona še slovensko«, mi je potožila mama moje učenke Mateje iz Zagreba. Odgovorila sem ji: »Če res želite, da Mateja ohrani vaš materni jezik, vztrajajte. Pogovarjajte se z njo slovensko, tudi takrat, ko vam odgovarja v hrvaščini.« Vsi starši in tudi njihovi otroci so izražali željo, da želijo ohranjati vez s Slovenijo, nočejo pozabiti korenin svojih staršev in starih staršev in vsi se zavedajo, da bo ta pripadnost možna le, če bodo ohranjali in se učili slovenski jezik. In na koncu ne morem, da se ne bi dotaknila okolja, v katero se kmalu vračam...

Dragi Porabci, svoje slovenstvo – kolikor ga je še ostalo – lahko ohranite samo tako, da govorite slovensko ...

- **Častna diploma monoštrskemu cerkvenemu zboru. L.R. Horváth. Porabje, Monošter, 31. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 35, str. 3**

Ob 20. avgustu, prazniku sv. Štefana, ustanovitelja madžarske države, je cerkveni pevski zbor župnijske cerkve Marijinega vnebovzvetja v Monoštru prejel Častno diplomo občinskega sveta. Priznanje »Za monoštrski šport in telesno kulturo« so podelili Elemérju Némethu, priznanje »Za Monošter« pa je dobil policijski podpolkovnik János Végvári. Odlikovanci so odlikovanja prevzeli na proslavi v baročni cerkvi, ki je bila v okviru svete maše. »Zbor župnijske cerkve Marijinega vnebovzvetja je bil ponovno ustanovljen leta 2006 pod vodstvom zborovodja in kantorja Jánosa Soósa,« nam je povedal občinski svetnik, obenem član zbora Ferenc Sütő. »Namen našega zbora je, da olepšamo cerkvene obrede s petjem liturgije. Naši člani so prepričani, da je „pesem dvojna molitev“.«

- **Ves pod Srebrnim bregom dobila svojo monografijo. Marijana Sukič. Porabje, Monošter, 31. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 35, str. 5**

17. avgusta večer se je napunilo dvoriške Srebrne iže v Martinji, prišli so domanji lidgé pa lidgé iz sausednji vesnic tö. Med gosti programa so organizatorge pozdravili soboškoga püšpeka dr. Petra Štumpfa, generalnoga vikara püšpekije Lojzeta Kozara, župana domanje občine Franca Šlihthubra, domanjoga župnika Dejana Horvata pa predsednika Državne slovenske samouprave Martina Ropoša.

Kak je pravla moderatorka večera Klavdija Dominko, predstavitev monografije o Martinji so zatok djali prav na té den, ka bi se s tejm spomnili državnoga svetka tö, združitve prekmurski Slovincov z drugimi Slovenci.

Z avtorom monografije, Cirilom Kozarom, se je pogučavo podjetnik in kulturnik Srečko Kalamar, steri je tüdi založnik tej lejpi knjig. Kak je v uvodni rečaj pravo, istina, ka v Martinji stalno živejo samo 104 lidgé, dapa ves ma prihodnost, ka v njej živi več mladi držin, stere majo mlajše.

Avtor Ciril Kozar je material za monografijo že dukši čas vküpbrau, zato ka ga je vsigdar brigala zgodovina svoje vesi. Vesi, gde sta bila rojena ali sta živala dva velkiva človeka Goričkoga, Božji služabnik Alojzij Kozar pa župnik Ivan Camplin. Gda se je pa odlaučo, ka monografijo napiše, ma je dunk samo pau leta ostalo za konkretno delo. Pri zbiranju dokumentov, kejpov so ma dosta pomagali lidgé iz Martinja, stere je proso, naj malo poglednejo, ka se skriva po podaj ali v kakšni stari ladaj. Monografija najprva notpokaže zgodovino Martinja, ves so v dokumentaj najprva omenili omenili leta 1387 kak Martynye. Največ zgodovinski podatkov o njej najdemo v cerkveni dokumentaj, v vizitacijskom zapisi gyórske püšpekije pa v arhivi sombotelske škofije, k steroj Martinje cuj sliši od leta 1777. Avtor posebno poglavje (fejezet) namenja šauli v Martinji, stero so odpri tam že leta 1860, zapri so go 1975. leta. Dosta dokumentov, planov najdemo v poglavji o zidanji pa obnavljanji martinjske kapejle.

Kak je povedo avtor, monografija bi nej bila popolna, če bi v njej nej piso o Božjom služabniki Alojziji Kozari (njegvi stric je biu), steri se je narodiu v Martinji, krščeni je biu na Gorenjom Seniki, pa o župniki Ivani Camplini, njegva iža – Srebrna iža – je gratala center kulturnoga živlenja v Martinji pa točka, gde se srečüjejo Goričanci pa Porabci. Dosti leko v monografiji preštemo pa vidimo o kulturnom pa športnom živlenji v Martinji, ejkstra omoškom kvarteti Martinje, steri je že večkrat spejvo v Porabji tö.

Na konci monografije lekopreštemo ništrne pesmi pa si pogledamo dosti kejpov o Martinji (Hiše nekoč in danes) pa njegov lidaj (Martinjčani na slikaj). Bogata knjiga je trno lepau postavljena, napravljena, tau hvali tüdi delo Klavdije Dominko. Posebna vrednost monografije je, ka v njej najdemo dosta takšni kejpov pa dokumentov, steri bi se ovak zgibili pa pozabili. »Pozaba« je prekleta stvar, je pravo gnauk nekdo, ka se napiše pa naštampa, ostane. Ostane za mlajše rodove tö.

- **Svečane litanije v Otkovcih. L.R. Horváth. Porabje, Monošter, 31. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 35, str. 5**

Društvo za lepšo ves Števanovci vsako leto organizira pri kapelici v Otkovcih litanije za vernike tega dela vasi. Letos je litanije, ki so bile v nedeljo, 20. avgusta, molil župnik Tibor Tóth. Pri obredu je sodeloval cerkveni pevski zbor iz Števanovcev, ki deluje pod okriljem Zveze Sovencev na Madžarskem. Domačini so po obredu pogostili vse udeležence.

Mladina

- »Le posamezni primeri«? rasistične izjave avstrijskih svobodnjakov / Marjan Horvat. – št. 35, 01.09.2017, str. 12-13
- Črna roka : iz zgodovinskega spomina izbrisana morilska organizacija slovenskega domobranstva / Božo Repe. – št. 35, 01.09.2017, str. 19-24
- Ekotriler : kako želijo ekoteroristi ugrabiti boljšo prihodnost / Staš Zgonik. – št. 35, 01.09.2017, str. 26-27
- Leto brez vode. Še eno. Cisterne za pitno vodo v romskih naseljih niso rešitev. Sploh če v njih ni vode / Peter Petrovčič. – št. 35, 01.09.2017, str. 30-31
- »Če bo kateri izmed norcev, Putin, Erdogan, Trump ali kdo drug, nadaljeval sedanjo politiko, gre lahko svet v podobno katastrofo, kot je bila 1. Svetovna vojna : Stefan Hertmans, književnik / Marjan Horvat. – št. 35, 01.09.2017, str. 35-39

Reporter

- Barve sprave /Boštjan M. Turk. – št. 35, 28.08.2017, str. 23
- Nacisti, fašisti, komunisti isti /Igor Gošte. – št. 35, 28.08.2017, str. 45
- Ugrabitev in umor Andreja Uršiča / Ivo Žajdela. – št. 35, 28.08.2017, str. 61-63
- Jesen novih strank / Igor Kršinar. – št. 36, 04.09.2017, str. 24-26
- Islamski učitelji na preizkušnji / Drago Karl Ocvirk. – št. 36, 04.09.2017, str. 27
- Miro Cerar in ministri, sram naj vas bo! /Jože Biščak. – št. 36, 04.09.2017, str. 37
- Cenzurirana psihologija Barcelone : Kataloncem in Kataloniji želim neodvisnost! /Gregor Preac. – št. 36, 04.09.2017, str. 45
- Posilstva na facebooku, v domu za ostarele, na plaži /Marko Medvešek. – št. 36, 04.09.2017, str. 46-49

Periodične publikacije – kazala

- **Ethnic and Racial Studies, Volume 40, Issue 11, 2017**
Themed Section: The Evolution of #BlackLivesMatter on Twitter: Social Movements, Big Data, and Race
<http://www.tandfonline.com/toc/rers20/40/11?nav=toCList>
- **Ethnic and Racial Studies, Volume 40, Issue 12, 2017**
Special Issue: Affect, Interest, and Political Entrepreneurs in Ethnic and Religious Conflicts
<http://www.tandfonline.com/toc/rers20/40/12?nav=toCList>
- **National Identities, Volume 19, Issue 2, 2017**
Special Issue: Narrating European Integration: Transnational Actors and Stories
<http://www.tandfonline.com/toc/cnid20/19/2?nav=toCList>